

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Lige siden befrielsen har Århus by gennem stadsgartneren ved juletid rejst dette kors ved Domkirken. Sidste søndag før juleaften samles modstandsfolk til en højtidelighed for at markere, at nu er årets grønne kors atter rejst.

(Foto: Børge Venge)

Kammeraternes Hjælpefond

Stiftet 1945

Henvendelse om hjælp i henhold til fondens fundats rettes til kontorchef, cand.jur. Hans Andersen, Sløsevej 19, 4894 Øster Ulslev, tlf. (03) 86 55 59.

Henvendelse ang. feriehjemmet på Kegnæs rettes til overlærer Preben Feddersen, 5874 Lundeberg, Hesselager. (09) 25 14 77. (Der er 7 senge).

Medlemmer: Iflg. fundatsens paragraf 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere, der grundet aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske fængsler eller i danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre.

På fondens møde den 24. september 1977 besluttedes det, at fondens virksomhed især skulle samles om at videreføre feriehjemmet på Kegnæs, at videreføre bladet »Pigtraad« og at søge sikret, at 4. maj fortsat højtideligholdes i Ryvangen.

Forretningsudvalget:

Formand: Civilingeniør Mogens Dyre,
Hestehavevej 3, Sjellerupskov, 6430 Nordborg. Tlf. (04) 45 86 22.

Næstformand: Kontorchef, cand.jur. Hans Andersen,
Sløsevej 19, 4894 Øster Ulslev. Tlf. (03) 86 55 59.

Kasserer: Bankprokurist Olav Holst, Bengtasvej 6, 2900 Hellerup.
Tlf. (01) 62 77 80. Giro 1 00 07 80.

Sekretær: Skoleinspektør Johs. Fosmark, Chr. Winthers Vej 1, 8600 Silkeborg.
Tlf. (06) 81 07 09.

Overlærer Preben Feddersen, Caroline Amalievej 11,
5874 Lundeberg, Hesselager. Tlf. (09) 25 14 77.

Den øvrige bestyrelse består af:

Direktør G. Jespersen
Gullestrupvej 7, 7400 Herning
Tlf. (07) 12 11 84

Kontorchef O. Olesen
Leonorasvej 8, 9000 Hasseri, Aalborg
Tlf. (08) 18 04 51

Skræddermester Povl Brandt
Glerupvej 19, 2610 Rodovre
Tlf. (02) 91 13 72

Oberst K. Kjeldsen
Hallingager 47, 5750 Ringe
Tlf. (09) 62 31 63

Redaktør Johs. Rasmussen
Ømkulevej 9 7100 Vejle
Tlf. (05) 82 65 72

Overpostbud E. Holger Grome
Tårnby Torv 24, 2770 Kastrup
Tlf. (01) 50 33 86

Tandtekniker Leo Kæraa
Dalsvinget 1, 8270 Højbjerg
Tlf. (06) 27 04 28

Provst Poul Riis
Herrestræde 1, 4200 Slagelse
Tlf. (03) 52 05 33

Sparekassedirektør Einer Hauberg
Holballe 3, 6473 Tandslet
Tlf. (04) 44 86 04

General Fl. B. Larsen,
Kongstedgård, 4293 Dianalund
Tlf. (03) 56 02 07

Solveig Skjøtt
Dalso Park 128, 3500 Lille Værlose
Tlf. (02) 48 56 74

FANGESAMMENSLUTNINGENS REKREATIONSFOND

Fonden, der er stiftet af SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45, yder støtte til rekreatiønsophold for tidligere fanger og andre invaliderede fra frihedskampen.

Ansøgningsskema kan rekvireres hos formanden: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 København N eller i de enkelte foreninger. Der kan bevilges støtte på indtil 75 pct. af rekreatiønsopholdets samlede pris, dog max. kr. 1.500.

Der ydes støtte til ophold på egentlige rekreatiønshjem, kuranstalter, sanatorier etc. Til ophold af mere feriemæssig karakter kan der ikke bevilges støtte.

Ansøgningsskemaet skal ved indsendelsen være udfyldt således, at samtlige spørgsmål er besvaret. Den i skemaet nævnte dokumentation skal være bilagt. Originale bilag vil blive returneret sammen med besvarelsen.

Da bevilgede beløb ikke kan udbetales til ansøgeren, men kun til rekreatiønsopholdets arrangør, må skemaet indsendes i så god tid, at svaret kan være fremme, inden betaling for opholdet skal finde sted. Det må påregnes, at behandlingen af ansøgninger i fondens bestyrelse tager omkring 14 dage.

Bladet

Pigtraad - Gestapofangen

Udkommer med 7 numre i år.
(De lige mdr. + november).

ABONNEMENT

Poul Nielsen, Bjernedevej 40 a,
2700 Brønshøj
(01) 74 26 35
Telefontid 18-19
Giro 9 31 54 54

Eventuelle fejl i besørgelsen af bladet rettes hurtigst muligt ved henvendelse til udleveringspostkontoret.

ANNONCER

Chr. Winthers Vej 1,
8600 Silkeborg
(06) 81 07 09

REDAKTION

Johs. Fosmark,
(ansvarshavende)
Chr. Winthers Vej 1,
8600 Silkeborg
(06) 81 07 09

Frøde Toft,
St. Kongensgade 63,5,
1264 København K
(01) 15 59 57

TRYK

Fjerritslev Avis Offset

INDHOLD:

Årets julehilsen	155
Julen i Versenleiren	156
Fredens vogtere - en 35-års dag	158
Runde dage	160
Gensyn med Danmark	164
Dagbogen	166
Feriemuligheder	168
106 forblev i Buchenwald	170
Ung må værne	176
Hiltung i dansk TV	178
Vor vej til 5. maj	179
Islands Brygge - Theresienstadt	181
Foreningerne	182-185
Bøger	185
Mindeord	187
Adresseliste	188

De efterfølgende numre af vort blad udkommer 15/2 og 15/4. Stof fremsendes 4 uger før de nævnte dage.

Pigtraad - Gestapofangen

NR. 7

DECEMBER 1980

35. ÅRGANG

Organ for Kammeraternes Hjælpefond og Sæmmenslutningen af dansk fanger fra
Frihedskampen 1940-45

Buchenwald-klubben . Dachau-klubben . Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen . Landsforeningen
Gestapo-Fangerne . Hannover-Stöcken-gruppen . Horserød-Foreningen . Landsforeningen af kz-fanger fra
Neuengamme . Ravensbrück-gruppen . Sachsenhausen-foreningen . Stutthof-foreningen . Theresienstadt-foreningen

MEN DET SKETE!

Årets julehilsen skrives af biskop
Henrik Christiansen, Aalborg:

Man kan nok høre den påstand fremsat, at en rigtig jul afhænger af, om vi nu har det godt, så at vi kan komme i den rigtige stemning. Hvis det ikke er hvid jul, og den rigtige julemad er på bordet, så kan det ikke blive jul! Hvis man er træt eller ked af det, hvis man slås med sygdom og sorger og bekymringer, så kan det ikke blive jul, og rigtige julealmanak-historier handler da også om, at først var det skidt, men så blev det hele da rigtignok klaret til juleaften!

Hvordan det nu end er med den jul, som vi mener, at vi selv kan lave, så forholder det sig ikke sådan med Vor Herres jul og hans gaver til os i julens glade budskab. Den er nemlig helt Guds gerning. Det ligger allerede i juleevangeliets allerførste ord: **Men det skete.**

En bestemt begivenhed i vor historie, midt i vort menneskeliv, har gjort alle ting anderledes. Du må have lov at vende dit blik og dine tanker bort fra din egen situation, dine glæder og sorger, dine sejre og nederlag. For du skal se på, hvad Gud har gjort, og hvad Gud gør for dig, og hvad Gud giver dig.

Og hvad det så er, siger juleevangeliet klart: **Det skete, at Maria fødte sin søn og lagde Ham i en krybbe i Bethlehem.** Den fødsel er opfyldelsen af Herrens ord til Maria: Du skal føde en søn, og du skal kalde

Ham Jesus for **Han skal være menneskets frelser.** Guds gerning er frelse, befrielse fra alt det, som truer og ødelægger livet.

Denne befrielse begynder at ske derved, at Guds kærlighed holder sit indtog i vor verden. Kærligheden må bøje sig dybt ned og tage dem ind til sig, som den elsker. Det gør Gud ved at blive menneske. Det vil sige, at Gud vil dele vore vilkår med os.

Denne Jesus, født af en fattig, overset pige i Bethlehem, vokser op og bliver manden, der deler sin glæde og sit håb, ja selve livet med os. Han tager alle fattige og forkomne, syge og udstødte ind i sit fællesskab. Han spiser sammen med dem, og Han lover dem, at intet skal kunne skille dem fra Guds kærlighed.

Sådan begynder Guds frelse: Ved at gøre sig til eet med de små. Den fortsætter med, at Han taler et mægtigt ord til de små og svage, så at de også bliver fyldt med glæde og håb. Han gør sig i den grad til eet med vort svage og angrebne menneskeliv, at Han går vejen gennem forkastelse og fornægtelse, gennem en brølende uretfærdig rettergang, gennem tortur og afmagt, lidelse og død sammen med os. Han tager vor skam og skyld og vor død på sig. Det lille barn i Bethlehem bliver **forsøren**, der fjerner det, som skiller os fra Gud og fra hinanden.

Men Han bliver også **Herren**, der sejrer over det alt sammen. Det lille barn i Bethlehem bliver manden på korset, men Han bliver også den opstandne påskemorgen. Det er den samme Jesus, vor bror, der sejrer over døden for vor skyld, for at vi med Ham skal have liv i overflod.

Sådan smelter jul og påske sammen og munder ud i pinse. For dette budskab skal forkyndes for alle os forkomne til alle tider, for at vi skal vide, at Hans gerning gælder os! Vi skal vide, at Gud vil skænke også os glæde og liv. Derfor lyder evangeliet til os ligesom til hyrderne på Bethlehems mark og til alle andre små og fattige og oversete mennesker til alle tider.

Der er født jer en frelser, og Ham skal I stole på! Det er julebudskabet. Så får Gud æren, så bliver der fred på jorden, fred i sindet og fred mellem mennesker. Så kan hvert menneske stole på, at det har Guds velbehag. Det vil sige, at Gud elsker os, sådan som vi er, midt i vor svagheit, vor sygdom, hele vor problemfyldte tilværelse.

Derfor er julen, Vor Herres jul, slet ikke afhængig af vore følelser og stemninger. Den er altid og under alle forhold Guds kærligheds ord til os. Det går an at stole på det og allermest, når vi er allerdybest nede - når det står klart for os, at vi ikke magter dette liv. Julens digter, H. A. Brorson siger, at knuste hjerter føler bedst, hvad denne store frydefest for glæde har at bringe. Det er helt uafhængigt af vore ydre forhold og af vore indre stemninger.

Luther har sagt det således i en af julens mægtigste salmer, som stærkere end mange andre tolker den jul, som Det nye Testamente taler om:

*Hvad mægter nu vel synd og død,
Gud er med jer i al nød.
Lad storme nu al helveds magt,
Guds søn med eder står i pagt.*

*Slå nu til Ham kun al jer lid,
Han svigter ej til evig tid.
Så lad kun komme, hvad der vil,
hans overmand er dog ej til!*

*Lad fnyse her, lad rase hist,
Guds slægt dog sejre skal til sidst.
Så tak da Gud af hjertens grund,
tålmodig, glad i allen stund.*

*Her er det sagt, hvad vi har brug for
til en glædelig jul i Jesu navn. Gud*

er med jer i al nød! Hvad der end raser om os og i os, det formår ikke noget imod Guds kærligheds magt.

Selv om det ofte kan se ud, som om det onde sejrer, så siger Guds ord til os, at Gud sejrer til sidst.

Så ønsker vi hinanden glædelig jul, ikke på grund af noget af vort eget, for det kan vi jo i virkeligheden ikke ret glæde os over. Men vi ønsker hinanden GLÆDELIG JUL på grund af Guds kærlighed, som har gjort sig til eet med os, og som holder fast om os, så at vi aldrig skal skilles fra den:

*I, som tunge stier træde,
stands og hør,
her er dør
til den sande glæde!
Og i huset inden døre
trøstes ved
slig en fred,
ingen sorg tør røre.*

raskelse skete dette ikke. Julemanden må have været på besøg, for han stirrede blot på mig og brølede: Et juletræ? Ja. I må hente det nu i aften, men I må selv fælde det.

Så var den del af julen reddet.

Glimmerstrimlerne fra de engelske flyvere blev juletræspynt

Pynten til juletræet havde vi længe samlet. Det var de strimler, som de engelske flyvere kastede ned for at vildlede tysernes radaranlæg.

Så oprandt juleaftensdag, men vi måtte arbejde hårdt, og vi fik først fyraften som på alle de andre dage, og efter endt arbejde marcherede vi den lange vej gennem skovene til Feldbanen, som førte os til selve lejren.

Arbejdet med at pynte træet gik let fra hånden, og ved hjælp af glimmerstrimlerne fra flyverne fik vi et ganske pænt træ ud af det.

Så kom madbærerne. Det var russere, der slæbte af sted med de store madspande, og spændingen var stor hos os alle: Hvad indeholdt de?

Men det blev en skuffelse, for det var den sædvanlige roesuppe, og da vi havde sat næsen op efter et eller andet særligt, der kunne minde om det derhjemme, syntes vi, at roesuppen denne aften var om muligt endnu modbydeligere end ellers.

Efter suppen lagde vi os på halmlejet på gulvet, for køjer havde vi ikke. Humøret var langt nede, og vore tanker gik mod hjemmet til vore kære og til den jul, vi sædvanligvis fejrede.

Den aften står mejslet i erindringen

Men senere skete der noget ganske overraskende, for da rejste Paul Holt fra Århus sig, og holdt en juletale, frem-sagde juleevangeliet og berettede om hyrderne, der var i stalden ved Jesusbar-net i krybben.

Bagefter sang alle vi danskere en julesalme, og de andre nationer sang med på deres eget sprog.

Den juleaften står mejslet i erindringen nu 35 år efter, sikkert også hos kammeraterne, så tankerne går hver jul tilbage til den uforglemmelige begivenhed, som det var for os alle.

Nu mente vi, at den juleaften var slut, men ved midnatstid skete der noget uventet, idet blokformanden kom ind med en papæske med dobbeltdækkere. Det er to stykker brød, der er klappet

JUL I VERSENLEJREN

Far og søn kom til at holde jul sammen

Trods det mørke, triste og fugtige decembervejr og det hårde og modbydelige arbejde med at grave skyttegrave og bunkers ude i skovene ved Ems-floden, gik vi alligevel alle og talte om, hvad der mon ville ske juleaften. Mon der bliver gjort noget ekstra, for selv om vogterne var onde, kunne de da ikke være så onde slet ikke at gøre noget ud af den aften.

Vi var enige om, at et juletræ *skulle* vi da have fat på, og der var jo mange af dem ude i skovene. Men hvordan opnåede vi tilladelsen til at fælde det og tage det med ind i lejren?

Bare tage og fælde et selv uden tilladelse gik ikke an, for SS-erne og vogter-

ne var ikke blide, særlig da ikke chefen, Unterscharführer Smolenski. Ja, han var rent ud sagt en bandit.

Men snakken gik livligt om, hvordan vi skulle få fat i det træ. Hvem skal, og hvem tør spørge SS Smolenski om lov?

Enden på drøftelserne blev, at det blev mig, der skulle spørge, da man mente, at jeg på mit ret perfekte tysk bedst kunne klare de sager.

Jeg gik da hen til Smolenski. Stod ret og spurgte på militærisk vis, om vi måtte skove et juletræ, men jeg gjorde det med al mulig frygt for, at han ville fare i flint og give sit svar med den frygtede gummiknippel. Men til min store over-

Eigil H. Larsens Eftf.

v.P. Juul (k-z. 67.975)

St. Strandsstræde 11
(v. Kongens Nytorv)

Flagfabrik

1255 København K
Telefon (01) 11 07 87

Fra den årlige færd til lejrene ved Ems-Kanal er dette billede taget ved mindehøjtideligheden ved kz-kirkegården Versenlejren ved Meppen den 9. september 1978. Ved monumentet ses otte kammerater, der overlevede denne lejr. Fra venstre Otto Jakobsen, Odense (60.767), Kjeld Olesen Løkken, Frederiksværk (60.827), Hans Bøjlund Sørensen, Kolding (60.835), Niels A. Sørensen, Odense, Niels Otto Køster, København (60.866), Holger Grome, Kastrup (60.841), pilgrimsfærdens alderspræsident den 84-årige Peter Lassen, Odense (60.747) og hans søn Hans Kristian Lassen, Odense (60.748).

sammen. Det var noget, han havde organiseret.

Han begyndte nu på uddelingen og startede ved mig, som han kaldte Vater. »Du får ikke noget, men din søn skal have. Jeg ville gerne give jer alle, men det er der ikke nok til,« sagde han.

Det blev da alle de unge, der fik denne julegave, men det var også dem, der trængte mest til mad.

Ja, sådan forløb juleaften i KZ-lejren Versen-Meppen 1944.

No. 60.747

Peter Lassen, Odense C

STØT KAMMERATERNES
HJÆLPEFONDS ARBEJDE!

GESTEN

Abonnement 1981

Med dette nummer af bladet følger girokort til indbetaling af abonnement for året 1981

40 kroner

I fire år har vi bibeholdt abonnementsprisen på 30 kroner, men da alle priser er steget så voldsomt, er vi nu nødsaget til at forhøje årsprisen til 40 kroner.

For at lette os arbejdet bedes beløbet betalt senest 10. januar. Da vi af erfaring ved, at der alligevel er mange, som ikke har betalt, når februar-nummeret udsendes, så vedlægger vi også i februar et girokort. ER der ikke betalt, når blad nummer 2 udsendes, så slettes abonnenten, og bladet kommer ikke mere.

Vær derfor venlig at betale i første omgang og tag det ikke fortrydelig op, at der alligevel kommer girokort i næste nummer.

I 1980 har der været abonnenter, som har klaget over, at de ikke har fået bladet til trods for, at de har betalt. Ved nærmere undersøgelse viste det sig, at de havde betalt kontingent til deres fangeforening og dermed mente, at de så også fik bladet. De to ting er uafhængige af hinanden - økonomisk set.

Husk at skrive afsendernavn og adresse på girokortet.

Ønsker man at betale mere end de 40 kroner, så går det overskydende beløb til arbejdet i Kammeraternes Hjælpefond eller i Sammenslutningen af danske fanger fra frihedskampen 1940-45.

Vi ønsker et godt nytår til alle vore læsere og annoncører og takker for året 1980.

FREDENS VOGTERE - EN 35-ÅRS DAG

FN er et kæmpemæssigt samarbejdsudvalg

Den 24. oktober var det FN-dag, for da blev De forenede Nationers pagt underskrevet. Det skete i San Francisco - for nu 35 år siden.

Ovenpå Den anden Verdenskrigs ragnarok samledes her repræsentanter fra ikke færre end 51 lande og grundlagde FN, og man må sige, at ideen er slået an, for i dag er 153 stater medlemmer, ikke af en verdensregering, men af et gigantisk samarbejdsudvalg. Det har ingen militære midler og kan således ikke tvinge sine medlemmer enten det så drejer sig om små eller store stater, men

her er skabt et forum, hvor aggressorer må stå skoleret for alverdens folk, og hvor angrebne og angribere skal fremlægge deres argumenter. Her er det altså argumenterne og ikke våbnene, der taler.

Ja, men er det ikke de store, der dominerer, vil nogle nok indvende. Dette er modgået ved bestemmelsen om, at hvert medlemsland enten det så er stort eller lille, har een stemme, og solidariteten understreges gennem forpligtelsen til hver stat om, at der skal ydes bistand til bevarelsen af freden.

Besøg i FN-huset på Manhattan

FNs sekretariat har til huse i den store 39 etagers marmor- og glasbygning på Manhattan i New York. Foran rejser sig kuplen over kompleksets modtagelseshal.

Vi træder ind i dette område, der er erklæret for alle nationers jord. Man er her med en egen grebthed, og man tænker uvilkårligt på den gribende historie om manden, der fik at vide, at han skulle drage sine sko af, for han var på hellig jord.

Vi hilses ved starten af besøget af en flagallé på nu 153 flag, for der er nemlig et flag for hvert medlemsland, og de er ordnet alfabetisk.

Kompleksets midtpunkt er højhuset, der er omgivet af bibliotek og lokaler, der er beregnet til modtagelser, konferencer og møder. 4000 funktionærer fra de 153 lande arbejder under samme tag, og UNICEF har forbindelse med 700 millioner børn verden over.

Der er en stadig strøm af gæster, og de deles op i grupper på ca. 20, og en stab af sprogkyndige guides gør det muligt, at hver enkelt gruppe betjenes på sit eget sprog.

Vi går ind i Sikkerhedsrådets sal. Een ting er at høre ordet i radio, se det i TV-Avisen eller læse om begivenhederne derhjemme. Noget helt andet er det selv at være på stedet. Udsmykningen domineres af monumentalbilledet i forgrunden. Kæmpemaleriet skyldes den norske maler Per Krogh efter bestilling af den norske regering.

Monumentalbilledet skaber både fest og højtid i salen, og det er en god ting, for her foregår så mange ting med betydelige drøftelser for at sikre verdensfreden.

Vi går derefter ind i økonomirådets og repræsentantskabets mødelokale. Salene her er møbleret og indrettet henholdsvis af Danmark, Norge og Sverige. 5400 varmeabsorberende glaseruder dækker omtrent hele fladen af sekretariatsbygningen, mens sydsiden er vinduesløs, men belagt med marmorplader med blålig-grønne årer. Overalt, hvor vi kommer i komplekset, møder vi gaver fra vidt forskellige lande over hele jordkloden, og det griber os at være et sted, hvor nationerne kappes i våbenløs konkurrence om at yde det bedste.

FN's hovedkvarter på Manhattan - glaspaladset, hvor stridende nationer kommer på talefod.

(Læs videre side 160)

*Vi ønsker alle vore medlemmer
og deres pårørende samt alle
bladets læsere og annoncører
glædelig jul og et godt nytår
med tak for samarbejde
og kammeratskab i 1980*

Fangesammenslutningens bestyrelse	Kammeraternes Hjælpefond
Redaktionen af Pigtraad-Gestapofangen	Neuengamme-foreningen
Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen	Erhvervshæmmede fra Frihedskampen Aalborg afdeling
Erhvervshæmmede fra Frihedskampen Københavns afdeling	STUTTHOF-FORENINGEN
THERESIENSTADTFORENINGEN	DACHAU-KLUBBEN
Erhvervshæmmede fra Frihedskampen Esbjerg afdeling	Erhvervshæmmede fra Frihedskampen Århus afdeling
Sachsenhausenforeningen Landsforeningen	Sachsenhausenforeningen Odense afdeling
Erhvervshæmmede fra Frihedskampen Sjællands afdeling	Erhvervshæmmede fra Frihedskampen Odense afdeling
Gestapofangerne Århus afdeling	HANNOVER-STÖCKEN GRUPPEN
Erhvervshæmmede fra Frihedskampen Fredericia afdeling	Erhvervshæmmede fra Frihedskampen Sydfyns afdeling
Landsforbundet af Buchenwaldklubber	Landsforeningen Gestapofangerne
Foreningen af Gestapofanger på Sjælland	Gestapofangerne Randers afdeling

Soklen på FN's hovedkvarter bærer profetens stadig aktuelle ord: »De skal smede deres sværd om til plovjern, deres spyd til gartnerknive. Nationer skal ikke løfte deres sværd mod nationer. Ej heller skal de lære om krige«.

Opinionen betyder så uendelig meget

Det betyder så vældig meget, at menigmand forstår værdien af det omtalte arbejde, og her kniber det måske i mange tilfælde. Jeg sad således en dag og sludrede med en mand. Vi kom ganske naturligt til at drøfte verdenssituationen, og den var han meget utilfreds med. Jeg henviste da til FN (De forenede Nationer). Men han svarede hånligt: - De bestiller jo ikke andet end at snakke. Jeg svarede hertil, at det jo er deres arbejde.

Den lille samtale rører ved noget meget væsentligt, nemlig værdien af, at nationerne er bragt på talefod med hinanden, og heri ligger der et kæmpe-mæssigt fremskridt.

FNs vigtigste organ er generalforsamlingen, og her kræver alle vigtige sager 2/3's flertal, mens alle andre sager afgøres ved simpelt stemmeflertal, og det kunne nok være på sin plads i denne forbindelse at gøre opmærksom på, at den mellemfolkelige domstol har sit sæde i Haag. Her behandles internationale tvistigheder med henblik på at værne folkeretten i FN-pagtens ånd, og alle lande er klar over, at Haag-domstolens afgørelser medfører et stærkt moralsk pres, og ingen stat kan lide at blive stemplet ved at gå imod Haag.

Det koster penge

Arbejdet koster naturligvis penge, og det kan da nævnes, at budgettet for 1980/81 er på 1.026.450.000 dollars. Pengene lægges på bordet af medlemslandene efter en skala, der tager hensyn til befolkningsmængde og nationalindkomst. Derved kommer USA til at betale de 25 procent, Sovjet 11,10 procent, mens procentsatserne for Danmark bliver 0,74, for Norge 0,50 og for Sverige 1,31.

Nogle vil sige, at det er meget dyrt, mens andre vil gøre gældende, at beløbene er mikroskopisk i sammenligning med, hvad krige ville koste. Hertil skal lægges risikoen for menneskeliv.

Mens 1979 blev markeret som børneåret, foreslår man, at 1981 gøres til de handicappedes år. Det kan være meget praktisk at samle opmærksomheden gennem et år omkring et emne, for så kan skoler, stævner og foreninger kulegrave det opstillede problem.

Johannes Fosmark

Runde dage

Helge K. Nielsen, Fyensvej 6, 9900 Frederikshavn (Buchenwald) 60 år 16. december.

Jens Kolshave, Skærbækvej 25, 2610 Rødovre (Buchenwald) 65 år 16. december.

Henning Ørndrup, Frejasvej 2, 3400 Hillerød (Buchenwald) 60 år 17. december.

Kurt Ørsted, Runevej 17, Tune, 4000 Roskilde (Stutthof 25.752) 65 år 17. december.

Leo Rosberg, Dalgas Boulev. 13 st., 2000 Kbh. F (Buchenwald) 70 år 19. december.

Gunnar Severin, Upsalagade 26, 2., 2100 Kbh. Ø (Buchenwald) 65 år 19. december.

A. V. Jacobsen, Vigerslevvej 309, 1., 2500 Valby (Buchenwald) 70 år 20. december.

E. Lykke Nielsen, Herluf Trollesvej 10, 5700 Svendborg (Buchenwald) 65 år 20. december.

Aage Hegner, 4944 Fejø, 70 år 21. december.

Svend Julsgaard Larsen, Boeslundevej 1, 2700 Brh. (Buchenwald) 70 år 22. december.

Aage Køppen, Kobbelvænget 60, 2., 2700 Brh. (Buchenwald) 60 år 23. december.

Freddy Juel Sørensen, Holbæk, 65 år 23. december.

F. L. Pind, Skovfogedhuset, Vesterbæksvej 9, 4773 Stensved (Buchenwald) 70 år 27. december.

Erik Beermann, Toldbodg. 61, 1253 Kbh. K (Dachau 142.563, Neuengamme 79.271) 70 år 27. december.

Helge Pedersen, Gyden, Ordrup, 4370 Merløse (Neuengamme 67.381) 75 år 28. decbr.

Robert Tim, Sct. Hans Hospital, afd. 4, 4000 Roskilde (Stutthof) 75 år 31. december.

Regner Pedersen, Vestervænget 18, 4000 Roskilde (Stutthof) 75 år 1. januar.

Sv. Aa. Toft, Nybovej 4, Kærby, 9000 Aalborg (Neuengamme 67.019) 60 år 1. januar.

Svend Rasmussen, Helsing, 60 år 3. januar.

Kresten Barstad, Parkvej 2, 2630 Tåstrup (Neuengamme, Buchenwald) 70 år 4. jan.

Holger Grome, Tårnby Torv 24, 2770 Kastrup (Neuengamme 60.841) 60 år 5. jan. (formand for Neuengammeforeningen).

Lorenz Frydendahl, Ndr. Banevej 3 st., 3400 Hillerød (Buchenwald) 70 år 5. jan.

Freddy Haxvig, Svinget 7, 2300 Kbh S (Neuengamme) 60 år 8. jan.

Frede Petersen, Bakkevej 36, 9400 Nørresundby, 60 år 11. januar.

Ernst Flade, Søndermosevej 8, 6230 Padborg (Buchenwald) 65 år 11. januar.

Chr. Rasmussen, (Lille-Tølløse), Tagensvej 235 st., 2400 Kbh. NV (Stutthof) 70 år 12. jan.

Holger Valsted, Ndr. Ringvej 1, 2600 Glostrup (Neuengamme, Buchenwald) 64 år 14. januar.

Kaj Børge Knudsen, Skovvænget 21, 4900 Nakskov (Buchenwald) 60 år 15. januar.

Svend Magnussen, Ellevej 22, 2970 Hørsholm (Neuengamme 68.007) 75 år 15. januar.

Carl Rasmussen, Mariendalsvej 72, 1. tv., 2000 Kbh. F (Buchenwald) 75 år 16. januar.

Vagn Bybjerg, Albjergparken 6, 13., lejlig. A, 2660 Brøndby Str. (Buchenwald) 75 år 17. jan.

Astrid Blumensaadt, Karl Marx Allé 70 h, 1017 Berlin, D.D.R. (Ravensbrück) 80 år 18. jan.

Svend Lund, Ege Alle 203, 8600 Silkeborg (Stutthof) 70 år 19. januar.

Egon Tejné, Bækkevang 37, 2800 Lyngby (Buchenwald) 65 år 19. jan.

Børge Mikkelsen, Røjlevangen 88, 2630 Tåstrup (Buchenwald) 70 år 20. jan.

Jens Aa. Hansen, Strandvej 300, 3070 Snekkersten (Buchenwald) 60 år 20. jan.

Finn Ebbe Hansen, Krogholmgårdsvej 78, 2950 Vedbæk (Buchenwald) 60 år 21. jan.

Poul Otto Hansen, Kulsvierpark 91, 2800 Lyngby (Buchenwald) 60 år 22. jan.

Aage Pedersen, Boeslunde, 60 år.

Rudolf Lauersen, Adelg. 49, 1304 Kbh. K (Neuengamme) 60 år 25. jan.

nyt

denne side
mod sur mave

2-lags-tablet

denne side
mod oppustethed

Alkasid®

ALKASID er et **nyt** og anderledes lægemiddel, der virker både mod sur mave og oppustethed.

30 tyggetabletter kr. 15,00
130 tyggetabletter kr. 42,80
500 ml mikstur kr. 37,75

Fås på apotek og håndkøbsudsalg uden recept.

**LØVENS
KEMISKE
FABRIK**

B. Vestergaard, Strandhavevej 66, 2650 Hvidovre (Buchenwald) 65 år 25. jan.

Gunni Jørgensen, Lønborg Alle 12, 2500 Valby (Buchenwald) 65 år 28. jan.

Harry Kristensen, Cypresvej 23, 6000 Kolding (Neuengamme 50.549) 60 år 28. jan.

Emanuel Christiansen, Lindealle 3, 4500 Nykøbing S. (Stutthof) 75 år 29. jan.

Vilh. Mehder, Gullandsg. 2, 2. 2300 Kbh. S (Buchenwald) 65 år 31. jan.

Vagn Nielsen, Bernadottégården 64, 9560 Hadsund, 60 år 1. febr.

Oscar Hefty Jensen, Hillerødsg. 40, 2200 Kbh. N (Neuengamme 60.912) 75 år 2. febr.

Niels Andersen, Stolpegårdsvej 14 A, 2., 2820 Gentofte (Stutthof) 70 år 4. febr.

M.E.P. Jægerlund, Delosvej 27, 2300 Kbh. S (Buchenwald) 80 år 4. febr.

Svend Sloth, Junovej 21, 8270 Højbjerg 60 år 5. febr.

Chr. V. Jensen, Fr. Nanssensv. 23, 9210 Aalborg SØ, 60 år 9. febr.

H. P. Larsen, Lerbjergvej 13, 2750 Ballerup (Buchenwald) 65 år 11. febr.

H. P. Lassen, Hendriksholms Boulev. 27, 2710 Rødovre (Buchenwald) 65 år 11. febr.

E. Klarskov Jørgensen, Valløvej 25A, 2700 Brh. (Neuengamme 68.004) 60 år 12. febr.

Svend Vilfred Sørensen, Dr. Tværg. 9, 9400 Nørresundby 60 år 13. febr.

Erland Leifhøj, Altavej 1, 4500 Nykøbing S. (Buchenwald) 65 år 14. febr.

Curt Svensson, Arildgård 4, 1., 2700 Brønshøj (Buchenwald) 65 år 14. febr.

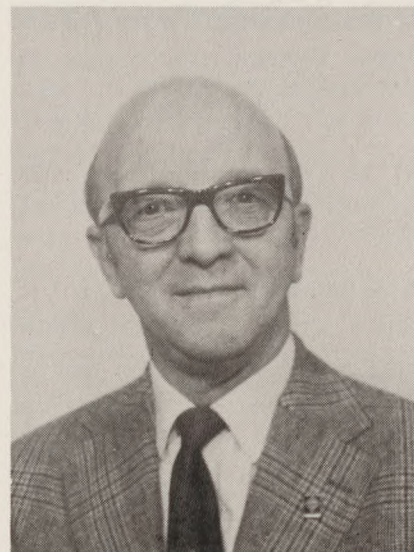
Johs. Amdrup Larsen, Rugmarken 61, 2.th., 3060 Espergårde (Buchenwald) 60 år 14. febr.

Anna Redder, Gustav Holms Vej 22, 9210 Aalborg SØ, 65 år 14. februar.

Jørgen Jønsson, Henning Matzensvej 8, 2000 Kbh. F (Neuengamme 60.911) 60 år 15. februar.

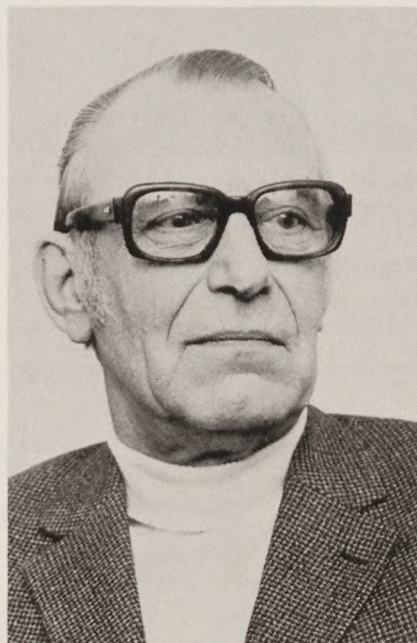
TRE FORMÆND PÅ 200 ÅR

Nylig fyldte Stutthofforeningens formand Helge Kierulff 70 år, 3. juledag fylder Dachauklubbens formand Erik Beermann 70 år og den 5. januar fylder Neuengammeforeningens formand Holger Grome 60 år, altså tre formænd på ialt 200 år. Og det er jo tre »sværvægtene« og »veteraner« i fangebevægelsen. De var alle tre som foreningsformænd med til at stifte Fangesammenslutningen i vinteren 1966-67, og de er stadig formænd. Det var derfor nærliggende at sætte dem stævne på Frihedsfondens kontor til en rundbordssamtale. Men først en kort præsentation.

Erik Beermann

Sergent i 1. regiment. Har været buschauffør, er uddannet i spedititionsbranchen. Dengang medlem af det konservative folkeparti, er nu socialdemokrat. Aktiv i modstandsbevægelsen (K-udvalgets transporttjeneste). Arresteret af Gestapo i 1944, deporteret til Neuengamme, kom hjem med De hvide Busser. Var efter befrielsen en tid beskæftiget i Røde Kors på hjælpekspeditioner til en række europæiske lande, vendte senere tilbage til spedititionsbranchen, blev en meget populær »omviser« på Frihedsmuseet og holder mange foredrag om frihedskampen. Er ivrig billardspiller i mesterklassen. Formand for Dachauklubben, næstformand for Fangesammenslutningen og medlem af bestyrelsen for Bernadottégården i Roskilde.

Helge Kierulff

Begyndte som elev på Georg Stage, blev sømand og i 1931 medlem af DKP. Senere forretningsfører for en mælke-distributionscentral. Havde allerede i trediverne kontakt med illegale tyske antinazister. Var i maj 1940 med til at danne en illegal radiogruppe til brug for DKP i den forestående illegale modstandskamp og med til i 1942 at oprette den gruppe, der siden blev kendt som BOPA, men arresteredes samme år, sad en tid i Vestre Fængsels tyske afdeling, kom til Horserød og Stutthof, var den 3. maj 1945 øjenvidne til katastrofen ved Neustadt. Efter befrielsen forretningsfører for »Land og Folk« og senere for et rejsebureau, men er nu pensionist. Formand for Stutthofforeningen og vicepræsident for F.I.R.

Holger Grome

Korporal i Den kongelige Livgarde. Ansat i postvæsenet. Er socialdemokrat. Aktiv i modstandsbevægelsen fra oktober 1943 (Holger Danskes militærgruppe). Arresteret i 1944 og deporteret til Neuengamme. Hjem med De hvide Busser. Medlem af bestyrelsen for »Nyhavns Venner«. Medstifter af Neuengammeforeningen i 1960 og har siden været formand. Vicepræsident for den internationale Neuengammeorganisation A.I.N. Opfandt navnene »Bernadottefonden« og »Bernadottégårdene«, var medlem af Bernadottefondens bestyrelse. Er kaptajn i Hjemmeværnet, medlem af bestyrelsen for Kammeraternes Hjælpefond og af »Udvalget af tidl. fan-

Holger Grome.

ger og modstandsfolk« (det danske FIR-udvalg).

Rundbordssamtalen

Efter at være bænket om fire pilsnere og en gl. dansk (ifølge Beermann kaldet en »folkepensionist«) begyndte snakken, og den kom først og fremmest til at dreje sig om Fangesammenslutningen og arbejdet i foreningerne.

- Er I tilfredse nu 14 år efter?

Alle tre i kor: - Ja, i det store og hele.

Erik: - Med den som løftestang er der løst opgaver, som vi ellers ikke kunne have løst.

Helge: - Det er rigtigt.

Holger: - Da vi startede Neuengammeforeningen i 1960, var det et eksperiment for at prøve, om vi nu trods forskellige anskuelser i øvrigt kunne være i stue sammen. Det gik godt, og det eksempel smittede og blev vel indirekte inspirationen til den senere sammenslutning.

Helge: - I vor kreds har vi også bevaret sammenholdet, uanset at vi nu er splittet op i politisk henseende, og så skulle vi vel også kunne være i stue sammen i sammenslutningen.

- Har Fangesammenslutningen andre opgaver i dag?

Holger: - Vi har pligt til at oplyse ungdommen både om frihedskampen og om nynazismen.

Erik: - Rigtigt, men det kan være svært. Nogle er fra skolen motiveret for at høre om det, og så er det let nok. Men det gælder jo ikke alle.

Holger: - Jeg har i hvert fald gode erfaringer, bl.a. med skoleforedrag og har oplevet, at eleverne bad om en ekstra times foredrag.

Helge: - Det er klart, at her er en opgave. Skal den løses, må vi også tænke på lærerne, og det må bl.a. kunne gøres gennem de pædagogiske medlemsblade og tidsskrifter, eventuelt i samarbejde med Frihedsmuseet.

Holger: - Og i denne forbindelse kommer også spørgsmålet om nynazismen ind.

Helge: - Vi har tit vedtaget protester. Men det er ikke nok. Vi kan også gøre noget positivt, f.eks. ved at støtte de kræfter, der i Tyskland, især blandt ungdommen, der tager afstand fra nynazismen og går ind for demokratiet.

- Har foreningerne stadig en berettigelse?

Erik: - Ja, så længe vi lever, har vi brug for dem som vort fælles ståsted.

Holger: - Vi har rejst mindesmærket i Neuengamme og er hvert efterår på en pilgrimsfærd derned, hvor vi også mødes med vore tyske kammerater, i de seneste år også med tyske ungdomsgrupper, ligesom vi har nogle af vore egne unge med derned. Vore tyske kammerater, og ikke mindst de unge tyskere, der vel undertiden bærer en følelse af nedarvet fællesskyld for nazismen, opfatter klart vore besøg som en støtte og en solidaritetserklæring. Vi må også gennem vore foreninger bevare kontakten med vore egne kammerater og deres pårørende.

Helge: - Fællesskabet fra lejrene skal bevares gennem foreningerne, hvor vi jo også har åbnet dørene for vore pårørende og for enkerne. Men de store problemer klares ikke af enkelt-foreningerne, men må løses i fællesskab, d.v.s. ved hjælp af Fangesammenslutningen, hvis største resultat vel netop har været gennemførelsen af forbedringer af erstat-

ningsloven. Vi har stadig brug for sammenslutningen som vort ansigt og vor repræsentant over for myndighederne.

Erik oplyste, at også Dachauforeningen deltager i et internationalt samarbejde og mindede om, at vi havde deltaget i det store fredsstævne for tidligere fanger og krigsdeltagere i Rom.

Holger omtalte den opsøgende virksomhed for at finde frem til de ensomme, der sidder stille rundt om, og som har brug for en kammeratlig hjælp og nævnte i den forbindelse det storartede initiativ, Ove Laursen har taget.

Helge: - Fangesammenslutningen burde måske søge at koordinere forbindelsen til skoler, uddannelsessteder og ungdomsorganisationer. Måske kan man også sammen med Frihedsmuseet og de lokale museer få arrangeret særudstillinger om de forskellige KZ-lejre.

Holger fortalte, at Neuengammefangerne nu er i færd med at indrette et dokumentationscenter for Neuengamme i Hamborg.

Og så gik det, som det så ofte går, den ene erindring efter den anden dukkede op, og der fortaltes om episoder fra »dengang«.

Erik Beermann, hvis hjerte altid banker varmt for Bernadottegårdene, fremsatte et fødselsdagsønske, som vi lader gå videre til Hovedstadsområdets Trafikelskab (HT): Hvornår får vi en busrute med forbindelse over Bernadottegården til Roskilde?

Helge Kierulff filosoferede over, hvad det mon gavner betalingsbalancen, at man beskærer budgetterne for social- og sundhedssektoren?

Den store Holger Grome rundede det hele af med ønsket om at bevare sammenhold, fred og fordragelighed i vort arbejde - det skylder vi os selv og vor fælles fortid.

Og det var vi alle enige i.

-t

Person Kleins eftf. A/s

**Entreprenørfirma
Mesterloddén 13**

2820 Gentofte - tlf. 01 - 65 00 54

KRØLLE BLIVER 70

Måske siger navnet KRØLLE ikke så mange så meget i dag, men når jeg afslører, at det er Erik Beermann, der den 27. december 1980 runder dette skarpe hjørne, er der nok flere, der er klar over, at det drejer sig om formanden for Dachau-klubben. Erik har i højere grad end de fleste andre præget organisationsarbejdet inden for de forskellige fange-foreninger de sidste 12-15 år, og han var da også medstifter af S sammenslutningen af danske fanger fra Frihedskampen 1940-45. Han var selvskeven som arrangør af stævnerne i de »gode gamle fangestævnere« tid, og kun helbredsgrunde har afholdt ham fra at fortsætte hermed.

Inden følgerne af opholdet i de tyske kz-lejre for alvor satte ind, havde han udfoldet sit talent på mange forskellige fronter: Han har bl.a. været skuespiller, buschauffør, Røde Kors-chauffør, befalingsmand i hæren samt speditør, og han har de sidste 12-15 år været knyttet til Frihedsmuseet, der særdeles praktisk blev bygget lige ved siden af hans bolig, og heraf en væsentlig del af tiden som omviser. Men han har nu begyndt at trække lidt ned på de forskellige gøremål, er dog stadig næstformand i S sammenslutningen, bestyrelsesmedlem i Bernadottegården i Roskilde og først og fremmest formand for Dachau-klubben.

Denne lille, eksklusive forening har han været formand for i en årrække, længe før jeg lærte ham at kende, og Dachau-klubben, det er simpelt hen bare ham. I virkeligheden gør han, vel nok uden egentlig at ville det, stillingen som næstformand temmelig overflødig. Selv omvisningerne på Frihedsmuseet, som han suverænt har bestridt i en halv snes år, har han nu trappet ned. Han tager kun de skoler, hvor der medfølger en køn ung lærer (kvindelig, naturligvis, og meget gerne svensk), alle øvrige omvisninger bliver overladt til os andre.

Erik interesserer sig meget for fodbold, specielt står KB, årets danske mestre, hans hjerte nær. Endnu nærmere står billardspillet, der optager ham fuldt ud hver eneste tirsdag det meste af året. Det medfører, at alle møder, hvor man ønsker Eriks deltagelse, omhyggeligt bliver henlagt til en af de øvrige ugedage. Men allernærmest står naturligvis yndlingshustruen, Ova, der nu i hans pensionisttilværelse rigtigt får lov at hygge om ham.

Kære Erik. Jeg siger dig tak for mange års godt venskab og kammeratskab. Til lykke, gamle dreng, og frisk mod.

Næstformanden

Polsk-Engelsk pilots gensyn med Danmark

For første gang siden august 1944 besøgte W. P. Wasik for nylig Vesthimmerland og Vendsyssel, hvor han blev hjulpet til flugt efter en nedskydning under krigen.

Afredaktør Sv. Aa. Dantoft

Et falmet legitimationskort med et læst portræt og et hyggeligt familiebillede fra en vendsysselsk præstegårdshave har siden slutningen af Anden Verdenskrig hørt til den polsk-fødte englænder W. P. Wasiks kæreste klenodier.

De minder ham nemlig om to ting, dels den mest dramatiske og farefulde begivenhed i hans liv, dels dansk gæstfrihed og hjælpsomhed på trods af den fare, der var forbundet med at vise disse egenskaber overfor fjender af Det tredje Rige i krigens sidste år.

For nylig blev de to klenodier halet frem af inderlommen og vist til danske

W. P. Wasik foran mindestenen på Aalestrup kirkegård, hvor de seks øvrige besætningsmedlemmer fra ulykkesflyet ligger begravet sammen med syv englændere og en tjekoslovak.

venner, da Wasik besøgte Vesthimmerland for at se stedet, hvor han for 36 år siden dalede ned i Louns Fjord i faldskærm, efter at den engelske bombe-maskine, han var pilot på, var blevet ramt af en fuldræffer fra en tysk natjager.

Besøgte graven på Aalestrup kirkegård

Det var Wasiks første genvisit på stedet, og han var tydeligt bevæget, da han først på Aalestrup kirkegård aflagde visit på gravstedet, hvor de seks øvrige i besætningen på den fire-motorede Lancaster-maskine ligger begravet, og derefter, da han i Alstrup ved Gedsted besøgte den landejendom, hvor han mødte dansk gæstfrihed og uforfærdethed for første gang.

Wasik blev nemlig taget imod som enhver anden gæst i huset hos fru Marie Roesen og hendes søn KR. Graversen, og det vil sige, at der hurtigt kom mad på bordet - et måltid, som Wasik den dag i dag husker så tydeligt, som var det i går, han sad ved bordet i det lavloftede køkken i Alstrup. En æggekage lavet af seks æg havde han aldrig i sit liv været præsenteret for før, og mærket af choket, som han var efter begivenhederne natten før, kunne han langtfra spise op.

Stedkendt trods de 36 år

I Alstrup blev Wasik denne gang budt velkommen af en søster til Kr. Graversen, Else Graversen Nielsen, og der blev i nogle timer udvekslet minder om den skæbnesvangre nat mellem 29. og 30. august 1944, da en halv snes engelske bombemaskiner - på vej mod mål ved den tyske Østersø-kyst - blev skudt ned af tyske jagere og luftværnsskyts.

Hele besætningen på Wasiks fly var polakker. Den første blev fundet morgenen efter styrtet, der fandt sted et par kilometer fra land ud for Elkærgårdene, og den sidste blev fundet godt et år senere, da man bjærgede flyets næse, hvori man fandt det manglende besætningsmedlem. Samtlige seks fandt deres sidste hvilested på Aalestrup kirkegård sammen med syv engelske og en tjekkisk flyver, som var blevet skudt ned samme nat. De seks englændere og tjekken blev skudt ned ved Langagergård syd for Aalestrup og den sidste englænder tilhørte en besætning, hvis fly blev skudt ned over Limfjorden.

De 36 år til trods gebærdede Wasik sig som stedkendt, da han først havde

Som ledsager på turen til egnen omkring nedstyrtningsstedet havde Wasik lærer Erik Larsen, Kastrup, som var vikar på Alstrup Skole, da nedstyrtningen fandt sted, og som var tolk, da den overlevende blev hjulpet til at flygte. Her ses de to foran gården, hvor gårdejer Chr. Kaldahl i sin tid boede. Det var ham, der forsynede Wasik med tøj til flugten.

orienteret sig lidt fra skrænterne ned mod Louns fjord. Han kunne uden vanskelighed udpege stedet, hvor han udmattet kom i land efter den lange svømmetur, der fulgte på hans mirakuløse redning fra det nedstyrtede og brændende fly, og han kunne i detaljer beskrive, hvilken vej han fulgte op mod Alstrup kirke, hvis hvidkalkede tårn han havde set lyse, mens han hang i faldskærmen.

Til behandling hos Aalborg-overlæge

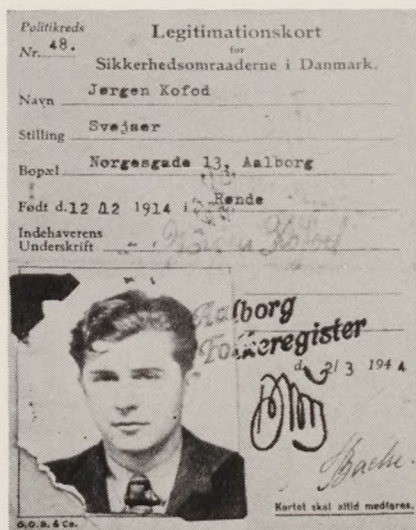
På kirkegården gemte han sig i ligkapellet, mens han forsøgte at tørre sit

tøj. Morgenen efter nedstyrtningen gav han sig til kende overfor folkene på gården, hvor fru Marie Roesen boede, og herfra hentede man den unge lærer Erik Larsen, som var vikar på skolen, der er nærmeste nabo til kirkegården. Han var tolk, og med hjælp fra en nabo, gårdejer Chr. Kaldahl, fik Wasik skiftet sin flyverdragt ud med dagligdags klæder, og forsynet med et par spidsnæsede træsko, som tilhørte Kr. Graversen.

Lærer Larsen skaffede Wasik til Rånum - på cykel - hvor seminarielæktor cand. theol. Poul Dueholm tog sig af ham, og via den lokale modstandsbevægelse, hvis leder var smed Arne Dantoft,

En venlig hilsen fra Shell.

Legitimationskortet, som modstandsbevægelsen forsynede ham med under flugten, er et af Wasiks klenodier.

Aalestrup, blev den videre transport til Aalborg organiseret. Denne etape blev mere komfortabel for Wasik. Han lå på en bære i en ambulance. Han var nemlig kommet lidt til skade ved den ublide medfart, da han efter fuldræfferen fra den tyske natjager, blev slynget ud af cockpittet. Han havde en skramme i hovedet og et lettere læderet knæ - skader, som han den dag i dag bærer små mén af.

Byleder Adam Nicolaisen, Aalborg, sørgede for, at Wasik kom under behandling hos overlæge, dr. med. J. Scherwin, der dengang virkede i Aalborg, og så gik det videre til præstegården i Albæk i Vendsyssel, hvor daværende pastor A. Hindsholm var vært for ham i nogle uger, til han kom helt til hæfterne. Det er netop i Albæk

præstegårdshave, Wasiks familiebillede er taget, og Wasik lægger ikke skjul på, at han specielt fra denne del af flugten har mange dejlige minder.

Skipper på flugtbåden til Sverige var den senere havnemester Jens Chr. Jensen, Sæby.

Wasik har sagt tak for længe siden

Selv om dette var Wasiks første genvisit i Jylland, har han for længst sagt sine mange hjælpere tak. Ikke personligt, men via den forening i London, som rummer flyvere, der har været skudt ned over fjendeland under krigen. Royal Air Forces Escaping Society hedder den.

Denne forening inviterede i 1967 en række danske og norske hjælpere på en uges besøg i England. Mellem deltagerne var Jens Chr. Jensen, Sæby, lærer Erik Larsen, Kastrup, smed Arne Dantoft, Aalestrup, Kr. Graversen, Alstrup, og dennes søster Else Graversen Nielsen.

Under besøget i England blev der imidlertid ikke lejlighed til at hilse på Wasik. Han var sygemeldt på det tidspunkt. Han var i øvrigt for et par år siden på et kort besøg i København i forbindelse med åbning af en udstilling i Frihedsmuseet. Her mødte han ved et tilfælde sin tolk fra flugtdagene, Erik Larsen, som nu er lærer i Kastrup. Det blev et hjerteligt gensyn, som siden har ført med sig, at Erik Larsen og hans familie har besøgt Wasik i dennes hjem i Blackpool, og at Wasik traf sin beslutning om at få gjort alvor af det ønske, han har næret gennem så mange år: At få lejlighed til at gense stedet, hvor han oplevede den mest dramatiske nat i sit liv - og hvor han lærte at sætte pris på dansk gæstfrihed og hjælpsomhed.

giver sig. 1944: Forfatteren, pastor Kaj Munk er om eftermiddagen den 4. blevet afhentet i sit hjem i Vedersø af fire mænd, der udgav sig for myndigheds personer, der skulle anholde ham. Han blev ført bort i bil og findes om morgenen myrdet med revolverskud i en plantage ved Silkeborg.

Tirsdag 6.

1941: I Holbæk amt er der mangel på kul og koks. Lagrene er næsten tomte. Rygter om en forestående rationering af tøj dementeres. 1944: Der er luftalarm i de fleste af landets byer. I hovedstaden er der alarm kl. 2,32-3,58 og 4,49-5,52. Der er talrige overflyvninger og meget stærk skydning med antiluftskyts.

Onsdag 7.

1941: Ved en pressekonference dementerer præsident Roosevelt rygten om, at der findes amerikanske tropper på Grønland. 1944: General Montgomery indleder arbejdet med at revidere de foreliggende planer for angrebet imod den franske kyst.

Torsdag 8.

1941: Radiorådet vedtager at afslutte udsendelser på søn- og helligdage og på nationale festdage og flagdage med, at »Kong Christian« først spilles, hvorefter »Der er et yndigt land« synges. På de øvrige dage afsluttes med »Der er et yndigt land«. 1945: Beskydning af toget i Årup. Stationspersonalet har fortalt, at beskydningen af toget, hvor der omkom mange passagerer, skal stå i forbindelse med, at der har fundet en stor luftkamp sted umiddelbart i nærheden af ulykkesstedet.

Fredag 9.

1945: Der er nu sat vagtposter langs hele den jyske længdebane med 50 m's mellemrum. 1943: Statsradiofoniens udsendelser afbrydes fra kl. 18.11-21.41 af militære grunde. 1943: Den af japanerne etablerede kinesiske lydregering i Nanking erklærer USA og England krig.

Lørdag 10.

1941: Folketingsmand J. Christmas Møller nedlægger sit mandat som medlem af folketinget og fratræder sin stilling som forretningsfører for »Det konservative Folkeparti«. 1941: Kongressen i USA forelægges et lovforslag, som skal få den mest vidstrakte betydning for udfaldet af krigen mod aksemagterne: Låne- og lejeloven. 1942: Fra 1. 4. skal automobil-drosker køre med genga..

Søndag 11.

1942: Det tyske luftvåben angriber natten til den 11. jan. Liverpool. 1943: Amerikanske bombefly angriber Napoli. 1942: Folketingsmand, dyrlæge Jens Møller udtaler på et møde i partirådet for det slesvigske parti, at mindretallet er parat til at øve en stærk indsats for det tyske folk og den tyske soldat. Parolen er: Alt for vort hjemland, alt for det tyske folk.

DAGBOGEN

Ved Kim Malthe Poulsen

JANUAR 1945: Ret roligt i nytårsdagene. Dog forekom en del skyderi i Istedgade-kvarteret.

Fredag 2.

I sin nytårstale understreger Hitler i 1943, at Tyskland aldrig vil kapitulere. 1944: Natten til den 2. jan. angriber britiske bombefly Berlin.

Lørdag 3.

Horsens: De fanger, som efter domme i 1944 ved den tyske krigsret er sendt til afsoning i

statsfængslet i Horsens - 15 mand - blev fredag eftermiddag befriet ved et meget dristigt kup, som udførtes af revolverbevæbnede mænd.

Søndag 4.

1940: For at lette kontrollen med overholdelsen af neutralitetsbestemmelserne af 31. maj 1938, vil marineministeriet lade udlægge minespærring i Grønsund.

Mandag 5.

1941: De britiske styrker erobrer den italienske by Bardia i Libyen. 45.000 italienere over-

Mandag 12.

1940: Den norske regerings svar på den britiske note af 6. jan. er så afvisende, at det britiske kabinet beslutter at udskyde aktionen imod den norske kyst indtil videre. 1945: Der er tidlig i morges ført et større antal danske fanger sydpå fra Froslev.

Tirsdag 13.

1943: Næsten 1500 amerikanske fly retter de hidtil største dagangreb imod Tyskland. Kiel, Bremen og Hamborg angribes. 1943: Statsradiofonis udsendelser afkortes med 4-5 timer på hverdage og 2-3 timer på søndage.

Onsdag 14.

1941: Den bulgarske kong Boris besøger Hitler, som søger at presse Bulgarien til at tiltræde tremagtspagten. Men Bulgarien tøver. 1944: Fra officiel tysk side meddeles, at under en aktion mod sabotører og deres medhjælpere blev tandtekniker Leo Kæraa, Århus, hårdt såret og hans hustru dræbt med skud af det tyske sikkerhedspoliti, da de skulle anholdes.

Torsdag 15.

1942: Slagskibet »Tirpitz«, søsterskib til det sænkede »Bismarck« forlader sin base i Østersøen med kurs imod Norge. 1943: Statsbanerne meddeler, at S- togene ikke kan opvarmes som følge af forbudet mod elektrisk opvarmning.

Fredag 16.

1943: Der er luftalarm i flere provinsbyer i den sydlige del af landet. Statsradiofonis

udsendelser afbrydes kl. 18.33. - 5 engelske flyvere begravnes på Åbenrå kirkegård. - Mørklægningsstunden fastsættes til kl. 17-7.30. I nattens løb er der kastet engelske bomber på en mark i Jylland. Der sker ingen skade. I folketings fremsættes forslag om skærpelse af straffene for udbredelse af rygter, der er egnet til at skade landet i forhold til udlandet.

Lørdag 17.

1944: De allierede indleder den offensiv, som de håber inden længe vil bringe dem frem til Rom. 1945: På herregården Spøttrup er der i en kælder fundet våben og ammunition. Det tyske politi har ligeledes i ejendommen »Vulkan« i Skive fundet et oplag af våben og ammunition.

Søndag 18.

1943: Med over 100 bombemaskiner angriber det tyske luftvåben London. 6 fly nedskydes af briterne. 1945: Gentofte amtssygehus har fra i aftes til i morges kl. 6 været besat af Sommer-folk, og på sygehusets grund er der i nattens løb foregået ildkamp mellem folk, tilhørende den illegale bevægelse, og medlemmer af Sommer-korpset. Der menes at være dræbt 2 Sommer-folk og 1 mand på den modsatte side.

Mandag 19.

1940: 4 læger og 5 sygeplejersker afrejser til Finland for at gøre tjeneste på et hospital i Helsingfors. 1943: Under et møde med Mussolini foreslår den rumænske marskal Antonescu, at Tysklands europæiske forbundsfæl-

ler optager kontakt med de vestallierede. 1945: I aftes skete der sprængninger på strækningen Horsens-Hatting.

Tirsdag 20.

1941: Det meddeles, at der skal tilsættes ler til den 60 pct. håndsæbe, der fabrikeres i henhold til rationeringen. 1942: Den japanske 15. arme rykker over grænsen fra Siam og indleder angrebet på Burma. 1943: Aksemagternes herredømme på Balkan trues stadig alvorligere. Ikke mindst er Titos jugoslaviske partisaner en stærk modstand.

Onsdag 21.

1941: Abessiniens kejser Haile Selassie, som har været i landflygtighed siden italienerne erobrede hans land, vender i hemmelighed tilbage. 1942: Finansudvalget afholder samråd med ministrene Thune Jakobsen, Knud Kristensen og Gunnar Larsen om at bestemmelserne om mørklægningen ikke skal blive håndhævet strengere end højest nødvendig.

Torsdag 22.

1945: Lørdag aften trængte 30-40 bevæbnede mænd ind i Alléteatret i Jægersborg Allé, hvor de foreviste en film. En holdt en stærk nationalbetonet tale i forbindelse med filmforevisningen. Efter en snes minutter forsvandt mændene igen.

Fredag 23.

1941: En landskomité vil arbejde for en videreførelse af alsangen landet over. 1945: Mandag formiddag hentede en halv snes bevæbnede mænd ca. 200 legitimationskort og

Stormagasinet med de små priser

en del stempelmateriale i Københavns folke-register.

Lørdag 24.

1942: Det amerikanske gesandtskab i Danmark forlader, som følge af den forandrede politiske situation, landet. 1942: Handelsminister Halfdan Hendriksen udtaler i anledning af visse rygter, at der ikke for tiden kan ventes indført tøjrationsering.

Søndag 25.

1942: En italiensk konvoj med forstærkninger til Rommel når uhindret Tripoli. 1945: I nat fandt en sprængning sted på den fynske hovedlinje mellem Kauslunde og Nørre Åby. Trafikken kan først genoptages i dag til morgen. I mellemtiden kan trafikken over Fyn ikke gennemføres.

Mandag 26.

1942: De første amerikanske tropper lander i Nordirland. Dette er fortroppen til den store amerikanske styrke, der skal opbygges på de britiske øer.

Tirsdag 27.

1941: En fiskekutter fra Esbjerg er minesprængt i Vesterhavet. Besætningen er reddet. 1942: I Ålborg er der luftalarm for 42. gang. 6 personer idømmes fængselsstraffe ved Ålborg kriminalret for kommunistisk agitation. 1945: I ugen 14.-21. januar er der på Ålborg-egnen arresteret ca. 40 mennesker.

Onsdag 28.

1942: Rommel erobrer Benghazi. 1943: Dr. W. Best giver telegrafisk over for stats- og udenrigsminister Scavenius udtryk for sin deltagelse i anledning af de smertelige tab, som det meningsløse engelske luftangreb på den åbne by København har voldt den danske befolkning.

Torsdag 29.

1941: Den meget strenge kulde med temperaturer ned til 34 graders frost vedvarer. Talrige skoler lukkes midlertidig på grund af kulden. 1942: Fra 1. februar skal der afleveres smør-mærker ved bestilling af varme retter på restauranter. 1945: Det tyske politi foretog razzia i byen Roskilde i lørdags. På »Roskilde Dagblad« søgtes journalisterne Torben Wolff og Jørgen Arboe Rasmussen, men de var ikke til stede.

Fredag 30.

1942: Statsradiofonien transmitterer Hitlers tale på 9 års dagen for nationalsocialisternes overtagelse af magten i Tyskland. På Færøerne bombarderer tyske kampflyvemaskiner havne og forsyningsvirksomheder. 1943: Medens berlinerne højtideligholder 10-års dagen for Hitlers magtovertagelse, retter britiske maskinfly et bombeangreb mod hoved-staden.

Lørdag 31.

1941: Inden for politiet oprettes et særligt kystpoliti. 1942: Den danske gesandt i Argentina Fin Lund, er afskediget den 24.12.41.,

fordi han har afslået at efterkomme udenrigs-ministeriets instruktioner. 1943: Hitler ud-nævner Paulus til generalfeltmarskal. Kort efter kapitulerer Paulus med den sydlige del af den omringede 6. arme. 1945: I aften ved 18-tiden hørtes 2 eksplosioner ude fra Svane-møllekvarteret. En kulkran i Kalkbrænderi-havnen, tilhørende firmaet Tuxen og Hage-mann, blev sprængt i luften.

FEBRUAR

Søndag 1.

1940: DFDS' damper »Vidar« er krigsforlist. 15 mand er omkommet. 1944: Professor Niels Bohr er flygtet til England.

Mandag 2.

1943: Kampen om Stalingrad er slut. 1942: Restlagre af kaffe, the og kakao skal fordeles til syge.

Tirsdag 3.

1941: Nationalbankens Clearing-konto med udlandet andrager 449.5 mill. kr. 1942: Med tyskernes hjælp dannes i Norge en regering med Quisling som leder.

Onsdag 4.

1940: Fra 1.2. udsender den tyske radiofoni pressemeddelelser på dansk. 1945: I Jalta på Krim indleder Churchill, Roosevelt og Stalin en række møder for at fastlægge en fælles politik efter Tysklands nederlag.

Torsdag 5.

1945: Fredag aften ankom 30 grænsegen-darmer fra Neuengamme til Frøslevlejren. Fra Neuengamme er yderligere ført 12 civile fanger tilbage til Danmark.

Fredag 6.

1943. Dr. Werner Best modtages på Amalien-borg af Kronprinsregenten. 1945: Der er fra Frøslevlejren løsladt 25 grænsegendarmer.

Lørdag 7.

1941: I Nordafrika kapitulerer resterne af den italienske arme. 1944: Asa og Nordisk Films atelier ødelægges ved bombeeksplosioner. De høres over hele Storkøbenhavn.

Søndag 8.

1943: Japanerne afslutter rømningen af Guadalcanal. 1945: Paraguay erklærer Tyskland krig.

Mandag 9.

1942: Kongen ønsker, at hans 30 års rege-ringsjubilæum skal forløbe i stilhed.

Tirsdag 10.

1941: England afbryder de diplomatiske for-bindelser med Rumænien. 1945: Fra Vestre Fængsel til Frøslev er overført henved 200.

Onsdag 11.

1942: Berlins filharmoniske orkester giver koncert i København under Wilhelm Furt-wänglers ledelse. 1942: Af to personer, som 28/12 sprang ned med faldskærm ved Haslev,

er den ene dræbt. Der udloves en dusør for oplysninger, der fører til pågribelse af den forsvundne.

Torsdag 12.

1941: General Rommel ankommer til Nord-afrika. 1944: I Odense trænger 10 revolver-bevæbnede mænd ind i en købmandsgård og tvinger folkene til at udlevere benzin.

Fredag 13.

1940: For første gang siden 1889 iværksætter fiskere fra Korsør en varetransport med isbå-de over Storebælt. Turen tager 10 timer.

Lørdag 14.

1943: Kampen om Nordafrika er nu koncen-treret om Tunis. 1943: Dr. Jens Møller maner den tyske folkegruppe til en forstærket ind-sats i krigen.

Søndag 15.

1940: For at spare brændstof påbyder amt-manden på Bornholm, at butikkerne om mandagen først må åbne kl. 13. 1943: Natten til den 15. februar angriber britiske bombefly Milano.

Ferie-muligheder

Der er følgende, som vi nævner i alfabe-tisk orden:

HUSET PÅ ANHOLT

Det ejes af staten, men administreres af De erhvervshæmmede. Adressen er: 4-maj-huset, Anholt Havn, 8392 Anholt By.

Man kommer dertil over Grenå og ta-ger med færgen. Huset ligger 150 m fra færgelejet. Man kan også tage dertil med taxify fra Skovlunde.

Pris 185 kr. for hver person.

Der findes 12 senge med sengetøj. Der er køkkengrej. Fælles opholdsstue med TV. Der er fiskemuligheder. Mønt-telefon. Bil er overflødig, da turen øen rundt blot er på 24,7 km. Man laver selv mad. Da huset er grundmuret, kan det bruges hele året, men er dog lukket i den koldeste vintertid på grund af faren for frostsprængninger.

Der medbringes sengelinned, hånd-klæder og viskestykker.

Henvendelse kan rettes til: Alfred Berthelsen, Fuglebakkevej 130, 8210 Århus V. Tlf. (06) 16 63 18. Medlem-mer af De Erhvervshæmmede betaler 75 kr. pr. uge pr. seng pr. gæst. Ikke-med-lemmer 100 kr.

FERIEHJEMMET KEGNÆS

Skemaer til ansøgning om ophold på Kegnæs i 1981 kan rekvireres hos P. Feddersen, Caroline-Amalievej 11, Lundeberg, 5874 Hesselager.

Porto kr. 1,30 bedes vedlagt.

Skemaerne må være returneret inden 15. februar 1981.

Berettiget til at søge er:

Modstandsfolk, der har været arresteret af Gestapo med påfølgende ophold i danske eller tyske fængsler eller lejre.

Danske statsborgere, der har gjort tjeneste i allierede styrker eller har sejlet i allieret tjeneste under krigen, og som derved har pådraget sig fysisk eller psykisk mén.

Langtidsillegale, der har pådraget sig fysisk eller psykisk mén.

Enker efter modstandsfolk, der har været deporteret.

Ansøgere med skolesøgende børn eller børnebørn har fortrinsret i skoleferierne.

Ansøgere bør være registreret i Frihedsfonden.

Opholdet koster ikke noget - men fonden modtager gerne bidrag til dækning af faste udgifter, herunder el, vand og varme.

Sidste år modtog vi bidrag fra tilfredse Kegnæs-gæster, som dækkede ca. halvdelen af vore faste udgifter.

NORS - MIDT I NATUREN

Vort blad har ofte nævnt navnet Nors Hovedgård, og mange kender den vel allerede. Det er en gammel gård, der blev købt af en kreds af Neuengamrefanger, og som nu er en selvejende institution. Den er træffested, et ferie- og rekreatiønssted for deltagere i Danmarks frihedskamp, for søfolk og andre frivillige i allieret tjeneste, for deltagerne i hjælpeaktionen med »De hvide Busser«, men med fortrinsret for KZ-fanger.

Gården ligger i Nors i Thy, midtvejs mellem Thisted og Hanstholm, ca. 10 km fra Limfjorden og 12 km fra Vesterhavet. Dens areal er ca. 1 td. land, beliggende i en naturskøn egn, ganske tæt op ad et område på ca. 60 km², der af staten er fredet på grund af dets naturskønhed og det rige dyre- og fugleliv. Der er kun et par kilometer til Tved plantage og Nors sø, hvorfra strækker sig det fredede og særprægede klitområde ud mod Vesterhavet - med udsyn til Hanstholm og Klitmøller.

Gården er efter en stor indsats af frivillig arbejdskraft og med støtte fra en række sider, bl.a. Bernadottefonden, Sygekassernes Helsefond, Thisted kommune m.fl. samt fra en stadig voksende støttekreds blevet et velindrettet og hyggeligt sted. Det rummer 6 dobbeltværelser, stort fælleskøkken, 7 toiletter med håndvask, 1 brusebad, 2 opholdsstuer - den ene med farve-tv og radio - samt en spisestue.

Der forefindes hovedpuder og dyntæpper på værelserne, men sengelinned skal medbringes.

Til rådighed ved den daglige forplejning råder det store køkken over 2 elkomfurer, 3 køleskabe og kaffemaskiner, ligesom almindeligt husgeråd er til stede. Da det er et fælles køkken, må man - når der er forskellige hold gæster - deles om køkkenpladsen og træffe indbyrdes aftale derom.

Laver man ikke selv mad, er der udmærkede spisesteder i oplandet. Den nærliggende kro kan anbefales på det bedste. Man kan som regel få en aftale om fast pensionspris. Der er både kømand og brugs i Nors by, og begge kan overtales til at bringe varer ud. Der er telefon på gården.

Kiosken i Nors leverer gerne aviser. Der er bus til og fra Nors by mange gange daglig, ligesom der er forbindelse til Thisted flere gange om dagen. Flyvepladsen i Tved (Thisted Lufthavn) ligger 5 km fra gården, og der er 3 forbindelser daglig til og fra Kastrup (undtagen lørdag). Der er også en taxastation med døgnvagt.

Da gården er et rekreatiønssted, kan mindreårige børn og husdyr ikke tages med på gården. Adressen er Hindingvej 38, Nors, 7700 Thisted.

Bestilling af plads og yderligere oplysninger fås hos Alex Bindeballe, tlf. 07 - 98 11 95 og Otto Laugesen, tlf. 07 - 74 16 64.

SMIDSTRUP

Nu er der gået 2 1/2 år, siden foreningen indviede sit dejlige feriehus i Smidstrup, og der har været stor rift om det siden.

Mange kammerater har fået sig nogle dejlige feriedage i det forløbne år. Huset er nu udvidet med et redskabsskur, haveredskaber, slåmaskine o.s.v. Der er også opsat mønttelefon i huset, så nu er der alt, hvad hjertet kan begære.

Er der kammerater, der kunne ønske et ferieophold i 1981, bedes de senest inden 1. februar sende en ansøgning, indeholdende oplysninger om forening, koncentrationslejr o.s.v.

Der gøres opmærksom på, at Foreningen af Gestapofanger på Sjælland's medlemmer har forsteret til huset, men mange fra andre foreninger har i det forløbne år benyttet huset. Ligeledes har medlemmer med skolesøgende børn forsteret til huset i skoleferien. Opholdet er gratis, men har man lyst, kan der sendes et beløb til kassereren, Bernth Johannesson, Kongshvilevej 20, 2820 Lyngby for el-strøm.

Ansøgning om et ophold sendes til: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Værløse, senest den 1. februar 1981.

A.P. Møller

I arbejde på de syv have
- under den
syvtakkede stjerne

MÆRSK

TILBAGE I BUCHENWALD BLEV 106 SYGE DANSKERE

Den 19. september 1944 arresterede Gestapo omkring 2000 danske politifolk. Tyskerne var utilfredse med det danske politis holdning overfor modstandsfolkernes arbejde. Derfor skulle de sendes til omskoling. Men af de ca. 10.000 politifolk, lykkedes det dem kun at få fat i 2000.

De deporteredes til Neuengamme, hvorfra de overførtes til Buchenwald ved Weimar. Hovedparten førtes videre til Mühlberg. 500 til Taucha, 200 blev sendt tilbage til Danmark, men 106 blev tilbage i hovedlejren.

Mens der er skrevet beretninger om, hvordan det gik politiet i Taucha og i Mühlberg, har ingen hidtil skildret, hvordan det gik de 106, der forblev i hovedlejren.

Politiassistent Johs. Nybo Frederiksen fortæller her om de 106.

Buchenwald december 1944 — ca. 2000 mand af det danske politi interneret i lejren. — 8. december er ca. 200 mand hentet hjem til Danmark i røde DSB-rutebiler — der svirrer rygter om, at resten vil blive afhentet inden jul. — Rygterne sat godt i gang af »æreshäftling« Frank Rasmussen, mange tror på disse rygter — eller i hvert fald håber, de er sande.

Søndag den 17. december skal styrken afsendes, og alle — med undtagelse af de mest syge — samles på appelpladsen, men ak, der kom ingen DSB-busser eller Røde Kors-biler, det blev i stedet til transport i godsvogne til en krigsfangelejr i Mühlberg ved Dresden.

106 blev tilbage i Buchenwald

Tilbage i Buchenwald-lejren blev 106 politifolk, der alle var så alvorligt syge,

at de ikke ville være i stand til at klare transporten. For mit eget vedkommende var det en pludselig og voldsomt opstået lungebetændelse med høj feber. Jeg havde været med på appelpladsen den 17. december, men måtte indlægges på revieret, da mine kammerater mente, det var det bedste.

Jeg blev indlagt på en stue, hvor der lå 5-6 af mine kolleger, hvilket naturligvis havde både en moralsk og psykologisk betydning. Behandlingen mod lungebetændelse var slet og ret den gamle »hestekur« — et lagen vredet op i koldt vand blev lagt omkring den feberhede krop for at slå feberen ned, jeg var så heldig, at det lykkedes, der var nemlig kun to muligheder.

Som nævnt var vi 106 syge, og blandt disse var mange så alvorligt syge, at de senere er gået bort. Ved en gennemgang af vort mindeblad har jeg konstateret, at

af disse 106 døde i perioden 17. dec. 1944 til midten af marts 1945 15 mand og mange af de øvrige er senere gået bort, og jeg er vidende om, at adskillige har svære lidelser at kæmpe med.

Juleaften blev stort set ikke fejret på nogen måde, men lejrens radio med højtaler i hver sygestue spillede dagen igennem julesalmer, hovedsagelig »Glad jul, dejlige jul« — vel nærmest for at irritere os. De fleste af os var så syge og medtagne, at vi vist nok foretrak at holde vor egen private juleaften.

Vi fik ikke lov at gro fast på revieret. Så snart vor tilstand bedredes, blev vi — selv om vi ikke var raske — udskrevet. For mit vedkommende allerede den 31. dec., hvilket skyldtes, at nogle fanger, som havde været på arbejde i Weimar, var kommet til skade under et luftangreb, og der skulle nu skaffes plads til dem.

Vi sov med pakkerne i favnen

Efterhånden som vi blev udskrevet fra revieret, blev vi »indkvarteret« i Block 57 hos Frits, hvor flere af os tidligere havde boet. Vi fik tildelt en boks for os selv, og resten af barakken var belagt med forskellige nationaliteter, hovedsagelig polakker, som var nogle friske fyre og gode kammerater, selv om nogle af dem — drevet af sult — prøvede at »organisere«, hvad vi måtte have tilbage af vore Røde Kors-pakker, så vi måtte bogstavelig talt sove med dem i favnen. Vi havde på det tidspunkt ikke så meget tilbage, fordi der i tiden fra 17. december til midten af januar ingen pakker kom derned. Man havde haft et beredskabslager til de syge, og det var disse pakker, vi nu tærede på.

De norske studenter boede på det tidspunkt i en nabo-barak, Block 61, og vi tilbragte nytårsaften sammen med dem og prøvede at fejre aftenen så godt, det lod sig gøre med de få madvarer, vi havde tilbage. Stemningen var naturligvis lidt mat — tankerne var andre steder.

Vi havde som tillidsmand valgt Kønig, og det må nok siges, at han gjorde et stort arbejde for at forbedre vore kår, og det var da også ham, der fik udvirket, at vi blev flyttet fra Block 57 til Block 17 i den store lejr. Det skete i midten af januar og ikke uden en vis dramatik, idet Frits meget nødig gav slip på os, for han håbede jo på, at der igen ville komme Røde Kors-pakker, så der også ville falde lidt af til ham. Han måtte dog

Fra Buchenwald i dag: Portbygningen - i baggrunden ses krematoriet.

boje sig til sidst, men vi måtte næsten snige os ud af barakken.

Renselsesproces

Forinden vi skulle flytte ind i Block 17, skulle vi gennemgå en renselsesproces, og vi blev ført op til badeanstalten, vi var vel på det tidspunkt 30-40 mand, der var udskrevet. Vi måtte aflevere alt vort tøj og andre ejendele — dog ikke madvarer, hvis vi stadig havde noget sådant. Tøjet blev på nogle store vogne kørt ind i en ovn til gasning for eventuelt utøj, og vi gik så helt nøgne ind i et stort rum, hvor nogle »fåreklippere« pelsede os af over hele kroppen med undtagelse af hovedhårene, men hvorfor vi fik lov at beholde det, aner jeg ikke.

Vi skulle derefter træde op i et overdimensioneret badekar, der var fyldt med et ækelt og ildelugtende fluidum. Vi skulle holde os for næsen, lukke øjnene og dukke ned i denne væske, der rev og sved i huden, og derefter skulle vi ind under en bruser og skylles af, men selvfølgelig kom der intet vand. Det gjorde nederdrægtig ondt i hele kroppen, og vi turde ikke åbne øjnene af skræk for at få væsken i øjnene.

Nå, langt om længe kom der vand, og det var både varmt og rigeligt. Efter den omgang blev vi gennet ind i et stort rum, hvortil vognene med vort tøj skulle komme, men de var naturligvis ikke kommet, og der stod vi splinternøgne på et iskoldt cementgulv, så det var mærkeligt, at vi ikke på ny fik en sygdom.

Efter at være påklædt blev vi ført op til Block 17, der lå i nærheden af køkkenbarakken. Det var en lav grøn barak med indgang i midten af Blocken, hvor toilet og baderum var indrettet. Barakken var delt op i to afdelinger, og i hver afdeling var der en opholdsstue og en sovesal med køjesenge — ikke bokse som dem vi lå i den første tid. Forholdene her var betydeligt bedre, end dem vi hidtil havde været ude for.

Norske venskaber

Efter et par dages forløb kom Dansk Røde Kors med ny forsyning af pakker, og stor var glæden, for netop på det tidspunkt var det af stor betydning for os at få god og styrkende mad. Også de norske studenter fik nu Røde Kors pakker fra Danmark, hvad der yderligere styrkede venskabet mellem os. Studenterne var for øvrigt blevet flyttet op i en af de store stenblokke, og vi havde et godt og hyggeligt samvær med disse raske gutter. Der blev knyttet venskaber, som sta-

Fra Buchenwald i dag: Man ser den 350 meter lange nationernes gade.

dig holder. Blandt nordmændene var der nogle, som var næsten færdiguddannede læger, og dem modtog vi meggen hjælp og støtte af.

Vi blev ikke mere udskrevet til arbejdstjeneste, hvilket nok må tilskrives vor tillidsmands store indsats, men der måtte naturligvis »smøres« på de rigtige steder for at slippe for at komme på arbejde. Jeg er overbevist om, at det har reddet mange fra at bukke under, for vi kunne simpelt hen ikke på det tidspunkt have klaret den lange arbejdsdag.

Det kneb ikke for os at få tiden til at gå, vi spillede kort og andre selv-fabrikerede spil. Vi læste også en del, vi havde tidligere fra Røde Kors fået en del bøger, som vi — da »hovedstyrken« afrejste — havde givet til nordmændene.

Jeg gik nu tiggengang hos dem og fik en del af bøgerne tilbage, og jeg lavede et lille bibliotek, så vi alle kunne få glæde af dem. Jeg fik også en fortegnelse over de kolleger, der stadig lå på revieret, og jeg fik »organiseret« et »pas«, så jeg frit kunne færdes ind og ud på revie-

ret, så også de syge kunne få læsestof. På den måde holdt vi også kontakt med de syge og kunne informere dem om, hvad der kunne være af nyt, selv om det meste vel var rygter.

Det hændte dog, at vi fik lejlighed til at tale med Røde Kors-chaufførerne, når de kom med pakker. Vi blev en dag sendt ned til depotet for at hjælpe med aflæsning af Røde Kors pakker. Vi talte med chaufførerne og afleverede små sedler til dem med hilsner til familien derhjemme, og jeg ved også, at de fleste af dem blev effektueret. - Den ene af chaufførerne tog fra kølevognens bagdør nogle billeder af os, og efter vor hjemkomst lykkedes det mig at købe nogle af disse billeder, som jeg stadig har. (De er desværre for lidt skarpe til gengivelse i vort blad. Red.)

Nyt håb

I begyndelsen af februar havde vi den store glæde, at en del — jeg husker ikke hvor mange — af vore kolleger, som var stærkest angrebet af sygdom, blev hentet hjem af Dansk Røde Kors i busser.

Nybygning - ombygning - reparations & flisearbejde

**Helge Jensen, Murermester,
Skovshoved ApS,**

Melchorsvej 15,
2920 Charlottenlund,
tlf. (01) 63 28 00.

Det satte stemningen i vejret og gav nyt håb om snarlig hjemrejse.

Block 17 var afspærret fra det øvrige lejrområde på den måde, at der var lukket med hegn for enderne af den »travegård«, der var mellem vor barak og nabobarakken. I dagtimerne varetog vi på skift opgaven som »Torhüter«, idet Block-älteste ikke ville have uvedkommende løbende i barakken.

En dag i slutningen af januar stod jeg sammen med en kammerat i gården, og uden for hegnet stod — som altid — nogle medfanger, som håbede på en godbid. Jeg hørte, at en af dem sagde noget på dansk, og ganske naturligt kaldte vi på ham. Det var en lille og meget mager mand med nogle meget elendigt sammenflickede sygekassebriller. Vi fik ham ind i barakken, og da han var i meget dårlig ernæringstilstand, gav vi ham noget mad, som han spiste med stor appetit — og derefter fortalte han: Hans navn var Alfred Glück, han var østrigsk jøde og havde forladt Østrig i 1938, da tyskerne besatte landet. Han var kommet til Danmark, hvor han havde haft arbejde på forskellige gårde i Nordsjælland. I 1943 forsøgte han sammen med en kammerat — også jøde — at lave en flugtrute gennem Europa til Palæstina — nu Israel. De havde gemt sig i en jernbane-godsvogn med maskindele, som de troede skulle til Tyrkiet, men i stedet gik vognen til Svejts, og ved den svejtsiske grænse blev de taget af tyskerne og sendt i kz-lejr.

Vi adopterede Alfred

Vi »adopterede« naturligtvis Alfred, og han kom daglig og fik noget at spise, men vi turde ikke give ham mad med i den barak, hvor han boede, idet han kunne risikere at blive overfaldet af sine egne kammerater, hvis de opdagede, hvad han havde. Han fik også noget tøj, for det han havde var ikke meget værd.

Vi havde da den glæde at se Alfred komme mere og mere til kræfter, og vi havde mange hyggelige timer sammen med ham. Han var en dygtig tegner og lavede på hukommelse en tegning af den gård i Nordsjælland, hvor han havde arbejdet, og endvidere en morsom tegning af en københavnsk hestedroske anno 1943. Jeg har stadig disse tegninger.

Gensyn i Valby

Vi aftalte med Alfred, at han — når det hele var overstået — skulle komme til Danmark, hvilket også var hans plan, men som tiden efter kapitulationen gik, og vi nåede ind i 50-erne, uden at jeg hørte fra ham, troede jeg, at han ikke havde klaret sig igennem de sidste måneders strabadser. Men en dag i maj 1963 fik jeg gennem vor formand i Buchenwald-Klubben et praj om, at en journalist og en fotograf fra Familie-Journalen havde truffet Alfred, da de var i Israel for at få en historie om den nævnte flugtrute gennem Europa. Alfred havde glemt vore navne, for intet var dengang blevet skrevet ned, men de to mænd fra Familie-Journalen lovede ham at skaffe forbindelse med os.

Alfred og hans hustru skulle netop tiltræde en rejse til Skandinavien, og vi mødtes med dem til en frokost hos Aller i Valby, og her fortalte Alfred, at hans vej til Israel var gået over Hamborg til England, og derfor var han ikke kommet til Danmark som aftalt. Det blev til en lang samtale, og det var dejligt at se, at han var kommet godt igennem sit kz-ophold og nu var i god »foderstand«. Jeg har stadig forbindelse med Alfred og hans hustru, og vi har været på gensidige besøg hos hinanden.

Ligene blev stablet

Men tilbage til Buchenwald. Efterhånden som vi kom længere hen på vinteren, blev lejren helt overfyldt. Fra lejrene østpå kom den ene transport efter den anden med magre og udsultede mennesker, mange var døde undervejs, og krematoriet i Buchenwald kunne — grundet brændselmangel — slet ikke klare at brænde de mange lig, og det resulterede i, at ligene blev stablet ovenpå hinanden i en lukket gård ved krematoriet. Ved en tilfældighed fik jeg en dag lejlighed til at se ind i denne gård. Det var et grufuldt syn, som jeg aldrig vil kunne glemme, og jeg skal forså læserne for yderligere beskrivelse af det, jeg så.

I slutningen af februar svirrede der igen rygter om, at vi skulle på transport væk fra Buchenwald, og rygten kom — som sædvanlig — fra »æreshäftling« Frank Rasmussen. Han havde ellers været meget tilbageholdende siden fiaskoen i december med hans rygter om hjemtransport til Danmark inden jul. Vi havde ikke set meget til ham i vor barak, for han var vist nok selv klar over, at han ikke var så velset. Denne gang lovede han dog ikke, at vi skulle hjem til Danmark, men på transport nord på — foreløbig til Neuengamme. Nuvel, det var dog nord på, selv om Neuengamme ikke netop var vor livret. Afrejsen var fastsat til torsdag den 1. marts, og nordmændene skulle med, hvilket vi naturligvis var meget glade for.

Kort før vor afrejse havde Røde Kors været der med pakker, og vi var — efter forholdene — ret godt forsynet med danske madvarer, hvilket var heldigt, da de sparsomme rationer, der blev udleveret fra lejren før afrejsen, ikke rakte langt. Vi havde før afrejsen et møde med nordmændene, og der blev lavet en indsamling af madvarer, som blev fordelt inden for de rammer, det var muligt — og forsvarligt. Alfred fik naturligvis sin part.

Efter hukommelsen lavede Alfred denne tegning af gården, hvor han havde opholdt sig. Det var på Dyssegården i Kokkedal. Det var en afskedsgave til de danske politifolk. De fik den dagen før de afgik fra Buchenwald til Neuengamme.

Ud gennem den forhadte port

Torsdag den 1. marts gik vi så for sidste gang ud gennem den forhadte port og op til stationen, hvor et tog holdt parat. Det var gods- og kreaturvogne og en enkelt personvogn til de, der var mest syge. Vi havde hentet så mange fra revieret, vi kunne. Så vidt jeg husker blev der efterladt 2 eller 3, som senere blev hentet af ambulancer.

I hver godsvogn skulle der være 50 fanger plus en ældre fangevogter. Vi danske fordelte os ganske naturligt mellem nordmændene, der var i flertal. I vor vogn var vi vist 3-4 danske. Så begyndte nedturen til Weimar, og det tog sin tid. Først ved middagstid var hele toget samlet i Weimar, og det varede yderligere nogen tid, før vi kørte derfra. Ved aftenstid var vi nået til Erfurt, der — så vidt jeg husker — ligger 30-35 km fra Buchenwald. Mørket faldt på, og vi var begyndt at gøre os klar til at lægge os for natten, toget holdt da på banegårdsterrænet i Erfurt.

I bomberegner

Pludselig blev der blæst luftalarm, og så lød der en hyl og derefter et bombenedslag i nærheden. Jeg skal love for, at vi kom op at stå og ud af vognen, vagtmanden var den, der næsten løb hurtigst. Vi var nu på et for os helt ukendt baneterræn. Det var mørkt, og der var adskillige togstammer — og alligevel lykkedes det os pr. instinkt at søge i den rigtige retning, nemlig bort fra terrænet og ud mod åbne marker. Vi kravlede både under og over togstammer, før vi nåede udkanten af terrænet, og så kom den næste bombe, men ingen fra vor transport kom noget til.

Vi søgte ud på markerne uden for byen og opholdt os der, mens bomberne faldt over byen. Vi kom i kontakt med beboerne, der naturligvis bandede både englænderne og amerikanerne langt ned i det mørkeste. Deres humør blev ikke bedre, da en af vore norske kammerater i drilagtigt lune fortalte, at vi var Häftlinge fra kz-lejren Buchenwald. Når de undlod at kvæle os, skyldtes det sikkert, at vi var for mange.

Vi stod der ude på marken og tænkte på, om vort tog mon var blevet ramt og alle vores dejlige Røde Kors varer ødelagt — eller muligt stjålet. Da der faldt lidt ro over feltet, søgte vi tilbage og fandt vort tog og madvarer i god stand — og dog, i personvognen, hvor de sværest syge var anbragt, var alle vinduer

Fra Buchenwald i dag: Billedhuggerværk foran det kæmpestore tårn.

blæst ud, så det var nu en tvivlsom fornøjelse af være i den vogn. Nå, de blev alle fordelt i de øvrige vogne.

Vi var nu klar over, at vi ved fremtidige luftalarmer måtte sørge for at have et »beredskabslager« af madvarer i lommerne, så vi kunne klare os en kortere tid. Vi måtte ud af vognen endnu engang i nattens løb, men det blev blot til overflytning, og henad kl. 3 faldt vi til ro på den hårde vognbund.

- Da vi fredag morgen vågnede, var toget kørt ud på den anden side af byen, og man havde nu taget lokomotivet fra os. Kort efter blev der blæst luftalarm, og med lommerne fyldte med madvarer styrtede vi ud på markerne — bare væk fra jernbane-terrænet. Imidlertid havde König og »æreshäftling« Frank Rasmussen, der også var med, forhandlet med lederen af remisen, og da man havde lettet låget på en Røde Kors pakke, blev han ret forhandlingsvenlig, og kort efter kom de to tilbage, stående på hver sin side af et lokomotiv.

Vi blev kaldt tilbage, og kort efter kørte vi videre, men 4 nordmænd var blevet efterladt, de var nået så langt ud i den frie natur, at de ikke havde hørt, vi blev kaldt tilbage. De meldte sig senere til kommandanten i Erfurt og blev sendt i persontog til Hamborg, og de var i Neuengamme, da vi senere ankom. De fortalte os, at der den pågældende dag havde været et meget kraftigt bombardement af Erfurt.

Vi kørte ikke netop med hurtigtogs-fart, men vi kom dog et stykke frem hver dag, og i løbet af fredagen kom vi til Sonderhausen, hvor vi havde en længere pause. Transportføreren, som vi for øvrigt kaldte »underchaufføren«, gav os lov til at stige ud af toget. Vi »besatte« straks hele stationens ventesal og restaurant og begyndte at tilberede vor medbragte mad — til stor forargelse for de omkringsiddende tyskere, og vi kom noget i miskredit, da en kollega tændte sin pibe med en fidibus, lavet af en tysk pengeseddel. Vi kom dog derfra med livet i behold.

RINGKJØBING BANK

Fra besøget i Frihedsmuseet. Fra venstre Nybo Frederiksen, i midten Alfred, til højre Holck Knudsen.

Natten mellem fredag og lørdag måtte vi en enkelt gang ud på markerne, vi turde ganske enkelt ikke blive i vognene, når der blev blæst luftalarm, og der var risiko for bombning. I løbet af lørdag formiddag var vi nået frem til en lille landstation — Marienborg — lidt syd eller sydøst for Hildesheim. Der var blæst luftalarm, og vi forlod toget og søgte ud på markerne, hvorfra vi havde et ganske godt udsyn mod Hildesheim. Det var klart vejr, og vi kunne tydeligt se maskinerne meget højt oppe, og vi kunne se, at førermaskinen kastede en markeringsbombe, og efterhånden som de øvrige maskiner kom frem til markeringsstedet, slap de deres bomber, og Hildesheim fik et kraftigt bombardement.

Da vi kom tilbage til toget, blev der sagt, at vi ikke kunne køre gennem Hildesheim, og toget blev dirigeret tilbage til en lille landstation — Derneburg, hvor det blev rangeret ind på et sidespor, og vort dyrt købte lokomotiv blev taget fra os. Transportføreren oplyste os om, at vi måtte påregne at skulle blive der et døgn, og han gav os lov til — inden for rimelighedens grænser — at færdes frit i området. Overfor stationen lå en kro, som naturligvis ikke havde ret meget at sælge, og efter aftale med kromanen — en sur og arrig nazist — »besatte» vi køkkenet og lavede vor mad

dér, men jeg tror nok, det ærgrede ham, da han blev klar over, at vi var kz-fanger.

Lige ved stationen løb en å eller en stor bæk, og der holdt vi storvask, og det var dejligt igen at blive vasket rigtig godt. Et stykke ude på en mark lå en stor gård, og vi havde bemærket, at der også var en stor halmstak, der sneg vi os ud i nattens løb og »organiserede» noget halm, som vi lagde i bunden af vognen, det følte næsten som at ligge på en springmadras.

Lørdag nat forløb meget rolig, der var ikke luftalarm og ingen fly, så vi fik en virkelig god nats søvn. Søndag morgen gjorde vi morgentoilette ved bækken og indtog så vort morgenmåltid på kroen. Derefter var vi 6 mand — 4 norske og 2 danske — der efter tilladelse fra transportføreren gik en tur ud i omegnen. Han havde dog forinden pålagt os at fjerne vort hæftlinge-nummer på tøjet.

Vi gik ud ad vejen og kom til en landsby, Grassdroff, ca. 3 km fra Derneburg. Vi gik rundt og så lidt på byen, og en af nordmændene kom i snak med en af beboerne, som troede, at vi hørte til »Volkssturm«. Jeg skal sent glemme hans ansigtsudtryk, da John på udmærket tysk fortalte ham, at vi var Hæftlinge fra kz-lejren Buchenwald på transport til Neuengamme. Han så både vild og blodig ud, men vi slap da også levende derfra og begav os tilbage til toget.

I løbet af eftermiddagen havde man indfanget et lokomotiv — dog uden brug af Røde Kors pakke, og sidst på eftermiddagen rullede vi videre nordpå. Vi havde en vagtpost mindre, end da vi ankom. Man fortalte, at han havde fundet en pige og var deserteret sammen med hende. Gad vide, om han klarede de sidste 2 måneder.

Det var endnu ikke helt mørkt, da vi kørte gennem Hildesheim, og vi kunne se, at der var anrettet store skader under lørdagens bombeangreb.

Et kæmpebrag

Aftenen og natten faldt på, og toget rullede videre med reduceret hastighed, og vi lagde os til hvile i halmen. Vi sov ganske godt til henad kl. 4, da vi vågnede ved et kæmpebrag. Vi røg ud af vognene og væk fra jernbaneterrænet. Vi befandt os i udkanten af Bremen, og vi erfarede ved at tale med nogle tyskere, at det formentlig var en lufttorpedo, som var kastet i havneområdet. Der skete ikke yderligere resten af natten, og vi lagde os igen til hvile.

Toget blev holdende i udkanten af Bremen til hen på formiddagen (mandag), og vi var nu gået ind i 5. døgn på vor rejse og med en godsvogn som bopæl. Jeg har aldrig kunnet forstå, hvorfor det skulle vare ca. et døgn at køre fra Bremen til Hamborg. Jeg har selv senere flere gange i bil kørt turen på betydelig kortere tid, men rigtigt er det, at først ved 4-tiden tirsdag morgen ankom vi til Neuengamme. Nå, vi havde nu heller ikke længtes ret meget efter at komme dér, og vi havde da hidtil klaret os ganske godt under transporten, men vi kunne vel ikke påregne at køre hele Tyskland rundt som turister på den måde. På sidste del af turen havde vi ingen dramatiske episoder.

De sparkede os

I Neuengamme fik vi den sædvanlige celebre modtagelse. — SS-erne var mødt op i stiveste puds og med deres mest sure og ondsksfulde udtryk i ansigtet, men det var jo også først på dagen. Vore Røde Kors pakker sparkede de langt væk, og os sparkede de bagi, når vi bøje os for at samle pakkerne op. De gjorde os i ret barske vendinger opmærksomme på, at vi ikke var kommet til et hvilehjem — en ganske overflødig bemærkning, for vi kendte stedet fra tidligere ophold. Der var i det hele taget slet ingen »gensynsglæde« at spore i deres ansigter, men de havde vel på det

Honore'

ENGGAARDEN . DK 7620 LEMVIG

tidspunkt heller ikke ret meget at være glade for.

Vi blev ligesom: første gang ført til en kælder under en stenblok, hvorfra vi i hold på 50 blev ført til badning, klipning og ekvipering. Vi måtte igen af med vort gode tøj, som godt nok efærhånden var blevet noget medtaget af rejsen, men vi havde dog foretrukket at beholde det. Det, vi nu fik udleveret, var om muligt værre end det, vi i september 1944 havde fået udleveret.

På vejarbejde

Det blev henad formiddagen, før vi kom over i den barak, hvor vi skulle være. Jeg husker ikke barakkens nummer, men jeg mener at kunne huske, at det var hos Blockkälteste Carl Crone, kaldet »Carl-halvtredsøre« på grund af sin lidenhed. Allerede tirsdag aften var vi i skrædderiet, hvor vort tøj blev påsyet fangenumre, og onsdag morgen måtte vi tidligt op og på arbejde.

Vi blev beskæftiget med at skubbe tipvognstog med murstensbrokker fra det udbombede Hamborg. Stenene blev sejlet ad floden til Neuengamme, og vi skulle køre det til et sted ved lejren, hvor det blev slået i stykker og brugt til vejmaterialer. Vi forsøgte naturligvis at indføre samme arbejdstempo som i Buchenwald, men det faldt ikke i god jord hos SS-erne i Neuengamme, og det afstedkom, at flere af os opnåede at få et rap over ryggen, når en SS-mand tilfældigvis passerede os, og vi kom i vort slow-motion tempo.

Luftangrebene over Hamborg og den deraf følgende — eller medfølgende alarm — og hvorunder vi altid skulle i kælderen under stenblokkene, var noget af en belastning, fordi det var både SS-ernes og kapoernes fryd at tæve løs på os, når vi løb over appelpladsen og igen, når vi skulle trænges sammen i kælderen.

Nordmanden strakte kapoen til jorden

En aften gik det da også galt. En lille ilter nordmand havde set sig rasende på

en kapo, der stod ved kældertrappen og tampede løs på flokken. Nordmanden strakte kapoen til jorden med et eneste næveslag. Vi frygtede det værste, men bortset fra, at en SS-officer gav dem begge en kæmpe-balle, skete der ikke yderligere, men den kapo kunne vi være i fred for senere hen.

Vort ophold i Neuengamme blev af kort varighed, men det er vel forståeligt med den arbejdsindsats — eller mangel på samme — vi ydede. Lørdag den 17. marts fik vi vort tøj udleveret, og søndag morgen den 18. skulle vi afmarchere fra lejren op til teglværket, hvor nogle danske busser under ledelse af sekretær Poulsen fra udenrigsministeriet skulle bringe os til Frøslev.

Thumann bad om tavshed

Forinden skulle vi have et par ord med på vejen af lejrchefen — selveste hr. Thumann, morderen fra Lublin. Der var ikke mange, der gad lytte til, hvad han sagde, og vor tillidsmand — König — havde svært ved at få os til at fatte alvoren. Der blev mumlet mange ord, som jeg er sikker på, König ikke oversatte for Thumann. — Jeg husker, at Thumann ville have os til at love, at vi ikke ville fortælle, hvad vi havde set og oplevet i lejrene, et løfte, der ikke var så svært at afgive overfor en mand som Thumann.

Forinden vor afrejse havde vi givet vore tilbageblevne kammerater, hvad der måtte være tilbage af Røde Kors madvarer. I busserne blev vi modtaget af nogle søde sygeplejersker, som uddelte madpakker plus en lille Røde Kors pak-

ke — og så en dansk pilsner — det var simpelt hen skønt.

Hamborg var pulveriseret

Turen op til grænsen giver mig ikke anledning til mange bemærkninger. Jeg havde på det tidspunkt set nok af Tyskland. Jeg husker dog, at turen gennem Hamborg gjorde et stærkt indtryk på os, men jeg tror, at de fleste af os på det tidspunkt ikke følte noget særligt for tyskerne i den forbindelse. Hamborg var simpelt hen pulveriseret — et grufuldt syn. Hvad der derimod gjorde et større og stærkere indtryk på os alle var, *da vi passerede grænsen ved Kruså. Her var samlet en større menneskeskare for at tage imod os, og den hjertevarme modtagelse, vi der fik, vil jeg aldrig glemme. Der var næppe et øje, der var tørt hos os, og vi var glade og lykkelige for igen at være på dansk jord.*

Også i Padborg var der stor modtagelse, og mange pårørende til de internerede gendarmere var mødt op for at høre eventuelt nyt om deres skæbne, men desværre var vi ikke i stand til at oplyse ret meget om gendarmene, idet vi ikke havde været sammen med ret mange af dem.

Ud på aftenen kom vi til Frøslev-lejren, hvor vi for natten blev anbragt i en slags »ene-celle« indtil næste dag, da vi blev indkvarteret i en af barakbygningerne, hvor der i forvejen var danske politifolk.

Det blev sidste station på turen, og ud fra devisen: »De sidste skal blive de første — og de første blive de sidste«, blev vi det sidste hold, der gik ud fra Frøslev-lejren før kapitulationen med destination Sverige. Det skete den 3. maj, men vi kom dog ikke længere end til Københavns Frihavn, hvor vi den 4. maj om eftermiddagen blev løsladt — men se det er en helt anden historie.

J. Nybo Frederiksen
politiasistent

PRÆMAL Aps

— Et spændende værksted for maling og lakering af såvel gamle som nye møbler, døre, skabslåger og alt andet inventar, som kan afmonteres.

35 års erfaring stilles
uden forbindelse til
Deres rådighed

aftal tid
med vor
malermester-konsulent,
Ingolf Sørensen, på

(02) • 94 34 16

Afslag skal begrundes

Vi er blevet spurgt, om socialforvaltningen skal begrunde et eventuelt afslag. Og vi kan oplyse, at der er givet regler herom i socialministeriets cirkulære af 15. august 1975 om bistandsloven. Det hedder heri:

»Af hensyn til ansøgerens bedømmelse af klagemulighederne er det af betydning, at de myndigheder, der træffer afgørelse i første eller anden instans i meddelelsen til pågældende omtaler den bestemmelse i bistandsloven, der danner afgørelsen og det forhold, der er afgørende for sagens udfald. Afgørelser af indgribende betydning bør forsynes med skriftlig begrundelse. Man skal i øvrigt henstille, at de kommunale, sociale myndigheder som led i deres almindelige rådgivningsvirksomhed i forbindelse med afgørelsen giver den enkelte ansøger vejledning om klagemulighederne (herunder om eventuelle frister og om udformning af klagen).«

Efterløn

Man kan ikke samtidig få efterløn og folkepension. Efterlønnen ophører, når man er fyldt 67 år og får folkepension. Man kan udtræde af efterlønsordningen, hvis man vil vende tilbage til arbejdsmarkedet, men så kan man ikke senere vende tilbage til efterlønnen.

Når man får efterløn, må man ikke have erhvervsarbejde i mere end 200 timer ialt om året.

Arbejde inden for de tilladte 200 timer medfører ikke fradrag i efterlønnen, ligesom visse »arbejdsfri« indtægter heller ikke medfører fradrag. Det gælder f.eks. kapitalpensioner, der udbetales som éngangsbeløb, udbetaling af forsikringer og livrenter, der ikke har forbindelse med et tidligere ansættelsesforhold, pension efter ægtefælle, underholdsbidrag, erstatning efter ulykkesforsikringsloven (nu arbejdsskadeforsikringsloven), indtægt ved salg af fast ejendom m.m. Renteudbetalinger i henhold til erstatningsloven medfører heller ikke fradrag.

Derimod sker der fradrag, hvis man får løbende udbetalinger fra pensionsordninger fra et tidligere ansættelsesforhold samt for beløb, der udbetales af tidligere arbejdsgiver eller organisation som supplement til efterlønnen.

Det er en betingelse for efterløn, at man har været medlem af en arbejdsløshedskasse i mindst 5 år inden for de sidste 10 år, og at man er dagpengeberettiget (der er tale om en stramning af reglerne).

Efterlønnens størrelse er i de første 2 1/2 år den samme som højeste dagpengesats fra arbejdsløshedskassen. De følgende 2 år nedsættes efterlønnen til 80 pct. af højeste dagpengesats og derefter til 60 pct. Deltidsforsikrede kan få efterløn med højst 2/3 af efterlønnen for heltidsforsikrede.

Historien om en henrettelse

I december 1944 blev den nordjyske modstandsmand, politifuldmægtig Poul Larsen, arresteret af Gestapo og tortureret, hvorefter han blev henrettet i Ryvangen den 10. marts 1945. Han var dengang en ung mand på 32 år.

- Unge må forstå krigens tid og værne om værdier

- De unge er sikkert hverken værre eller bedre end i min ungdomstid, men de er blevet mere forkælede, og almindelig forkælelse kan føre til en krise for en institution som 4. Maj Kollegiet. Da kollegiet i Aalborg blev bygget, var det fremsynet og komfortabelt efter alle regler. I dag vil de unge have privat bad, fjernsyn og stereoanlæg. De har flere penge mellem hænderne end nogensinde før, og det drømte man ikke om, da kollegiet opførtes.

Sådan siger redaktør Niels A. Eigenbroth, der som kollegiets eneste efor gennem 30 år officielt trådte tilbage 1. november.

4. Maj Kollegiet i Aalborg er et af de ni landet over, som Frihedsfonden i årene efter tyskernes besættelse rejste som monument for modstandskampen og dens faldne. I Aalborg blev kollegiet bygget i 1949 og indviet året efter med plads til 44 unge studerende.

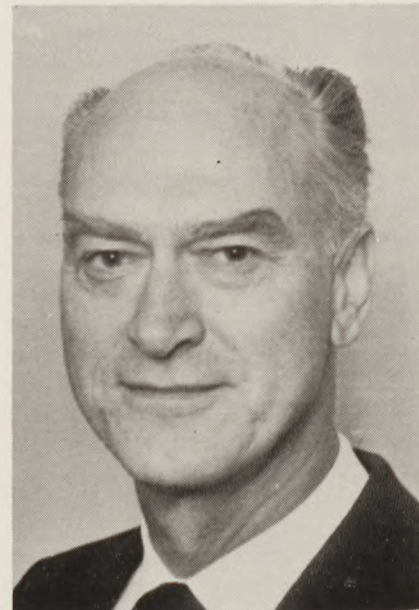
Gennem sit arbejde i modstandsbevægelsen, hvis han var et af de nordjyske topnavne, lagde han og hustruen, Karen, billet ind på lederjobbet på kollegiet efter krigen og fik det i konkurrence med 70 ansøgere, hvoraf flere havde taget del i den væbnede kamp.

- Det var en opgave for os at prøve på at fastholde de idealer, der prægede

I november fortalte hans søn Niels Peter Juel Larsen i en dokumentarisk skildring fra besættelsestiden derom, og sagde bl.a.:

- Det er svært at fortælle om ham, fordi jeg aldrig kendte ham, og fordi mine undersøgelser af hans handlinger og motiver kun glimtvis genskaber dele af et forsvundet menneske, dele af en identitet, som den er overleveret i andres erindring, i bøger fra den tid, i retsakter og afhøringsrapporter, i min mors erindring, i hans gamle venners hukommelse, og ikke mindst som den gestapomand, der afhørte ham, husker ham.

Jeg fortæller også om ham, fordi han gennemlevede det, som så mange andre mennesker nu gennemlever rundt om i verden, og fordi jeg måske ved at fortælle om ham også kan fortælle noget om andre, som har levet og handlet efter deres overbevisning.

Niels A. Eigenbroth.

har rod i modstandskampen, om tiden dengang. Forståelse for den er et nødvendigt grundlag for den tid, vi lever i. Mange ting tager vi som en selvfølge. Man kan frit sige og skrive sin mening og gøre, hvad man har lyst til. For min generation var det i epoken op til befrielsen nødvendigt at tænke sig grundigt om, før man gjorde noget. Hvis ikke, kunne det koste livet, og 4. Maj Kollegiet må erindre om, at en sådan periode kan komme igen. Der er ingen selvfølgeligheder i de goder, vi har, men de er tværtimod værd at værne om.

I en alder af 61 år forlader han og hustruen kollegiet til fordel for en lejlighed på Boulevarden i Aalborg. Forinden markerer kollegiet på Hasserisvej de 30 leder-år med en farvel-fest.

Niels Eigenbroth indrømmer, at ikke alt har været lutter idyl på kollegiet.

I foråret oplevede det en heftig strid om den holdning, kollegiet og eforen stod for, og om kollegiets fastsatte regler om gæstebesøg, fester og studiero. Striden gav udslag i, at tre beboere måtte forlade kollegiet.

- Harmonien er atter genskabt. At jeg går nu, skal ikke betragtes som et

»smæk med døren« eller et farvel i skuffelse. Det er blot for at opfylde ønsket om ro og afkobling.

Det kan ikke undgås, at problemer som i foråret opstår. Der skal åbenbart være »kinesere« på alle fronter. Men det overraskede mig, at de fik så frit spil. Men det store tavse flertal forholder sig altid passivt, når der lægges op til konfrontationer, siger Niels Eigenbroth.

- Der må være orden i sagerne. Regler kan ikke undværes, og det tror jeg, at næsten alle unge også går ind for. Jeg har tilstræbt at give unge respekt for værdier, om de er abstrakte eller konkrete. Mange synes sikkert, at jeg var en

»skrækkelig korporal«, når jeg skældte ud over et eller andet, men jeg har fra breve fra tidligere beboere fået tilkendegivet, at de ikke har taget skade af det, siger Niels Eigenbroth, der har søgt at leve op til den danske betegnelse bag det latinske efor: plejefar i et studenterhjem.

Erik Holm

4. MAJ KOLLEGIET SKIFTER FORMAND

Samtidig med at 4. Maj Kollegiet i Aalborg skifter efor, må kollegiet erkende, at det for første gang siden oprettelsen i 1950 skal have ny bestyrelsesformand.

Vinhandler, konsul Sigurd Müller, Aalborg, trådte på et bestyrelsesmøde tilbage fra posten og ud af bestyrelsen for at lade yngre kræfter komme til. Sigurd Müller var som formand for Frihedsfondens afdeling i Aalborg stærkt medvirkende til, at der blev bygget 4. Maj Kollegier uden for universitetsbyerne og blandt andet gennem hans indsats i byggeudvalget kunne kollegiet tages i brug 4. maj 1950. Formandsposten i bestyrelsen tilfaldt naturligt Sigurd Müller, der under besættelsen var leder

Autoriseret forhandler

Ringkøbing

Automobil Forretning

ApS

Telefon 07-*32 11 22

FM © copenhagen press

- Hvad mener De om situationen?
- Ja, hvad skal man sige?
- Næh - det siger jeg også!

Få bedre råd

Der er mange fordele ved at bruge Sparekassen. Her træffer man folk med økonomi som speciale, fagfolk som ved, hvordan man får noget ud af pengene.

Derfor: Tal med Sparekassen før der handles. Uanset om det gælder køb og salg af værdipapirer, eget hus eller bare almindelige daglige økonomiske spørgsmål.

Spørg

SPAREKASSEN
SØNDERJYLLAND

-så har du et problem mindre

af Røde Kors' særlige afdeling i Aalborg for varetagelse af de politiske fangers interesser.

Som nyt medlem af bestyrelsen er udpeget lærer Bruno Borella, Skørping, der boede på kollegiet i perioden 1975-78.

Aalborg-kollegiets bestyrelse har konstitueret sig med afdelingsingeniør Per

Fog, Aalborg, som ny formand. Der knytter sig det interessante til dette valg, at Per Fog var en af de første, der rykkede ind på kollegiet i Aalborg, da det startede. Han var formand for alumnerådet, blev senere formand for 4. Maj Kollegiets Venner og kom ind i bestyrelsen for kollegiet.

punkt. Hun skrev således i sin dagbog: Hitler er psykopat. Allerede en måned efter nazisternes magtovertagelse blev faderen afskediget, og hjemmet måtte opleve trange kår, men man holdt skansen og faldt ikke til føje for nazisterne.

• Hiltgunt tilbragte en ferie i Danmark hos fru Jeppesen, der ved Greve Strand åbnede sit hjem for mange, særlig udlændinge. Det var Hiltgunts store oplevelse at kunne færdes mellem mennesker, der kunne tale frit. På universitetet i Hamborg fuldendte hun sine studier i de nordiske sprog, hvorefter hun fik som opgave at censurere al post til og fra skandinaver, der var havnet i tyske tugthuse. I dette arbejde udførte hun under livsfare et beundringsværdigt arbejde med at sætte mod i danske og norske fanger, og hendes besøg blev imødeset med store forventninger. Hun var sammen med den danske pastor Boas ene med fangerne, så der var ikke tyske kontrollanter til stede.

Da Bernadotte aktionen satte ind, blev hendes nøjagtigt førte kartotek over danske og norske fanger i 54 tyske tugthuse af en enestående betydning, så alle efterhånden blev samlet til hjemtransport fra Neuengamme.

Yorkshire Television havde gjort et stort forarbejde. De satte således 10 mand på opgaven, og i 1979 var produceren Kevin Sim i Danmark, og her blev pastor Tage Severinsens enke nøglen til at finde frem til nulevende danske, der havde nydt godt af Hiltgunts arbejde. Fra Randers gik turen til Vejle med besøg hos Kim Malthe Poulsen og til Odense, hvor socialdirektør Frede Toftgaard Jensen var vært også for pastor Boas.

Nogle dage senere kom Hiltgunt Zassenhaus selv til København. Optagelserne foregik på Langelinie-pavillonen, og det var her, Hiltgunt oplevede det hjertelige gensyn med de danske ex-fanger. De fleste havde hun ikke set siden 1947, men hun genkendte dem alle.

Med i optagelserne var bl.a. kgl. vejer og måler Knud Christensen, Oust Møllevvej, gårdejer Harald Mikkelsen, Skive, og redaktionssekretær Viggo Torstensson, Randers.

Mange af optagelserne var fra Fuhlsbüttel, og her var to nordmænd i fokus.

Hiltgunt Zassenhaus fik sin lægeuddannelse i Danmark. Hun er nu praktiserende læge i Baltimore i USA.

F-k.

HILTGUNT ZASSENHAUS I DANSK TV

Hiltgunt Zassenhaus

Dansk TV bragte tirsdag den 25. november i aftenudsendelsen kl. 21.25 den engelsk-producerede TV-film om Hiltgunt Zassenhaus.

Det blev en gribende udsendelse om

en ung, tysk pige, opvokset i et hjem i Hamborg, hvor faderen var gymnasieinspektør. Vi fulgte hendes møde med nazisterne, og det er kendetegnende for hende, at hun allerede dengang tog stand-

DE AKTIVE ENKER

TV bragte lørdag den 11. oktober en udsendelse om pakkeforsendelserne til danske, der var deporteret til tyske kz-lejre. Den lå i hænderne på redaktør fru Lis Møller.

Gennem samtaler med mange forskellige fik man et levende indtryk af Stutthof-komiteens arbejde. Komiteen bestod af Judith Bergstrøm, Ella Christoffersen, Yrsa Høgstedt, Eli Jepsen og Harriet Larsen, hvis mænd var deporteret til Stutthof, og trods brevcensuren fik konerne derhjemme et ret klart billede af, hvad mændene især manglede.

Fra socialministeriet mødte de megen forståelse og venlighed, så man gjorde dér meget for, at de fremsatte ønsker til pakkernes indhold blev efterkommet. Det var især departementschef H. H. Koch, der tegnede billedet i så henseende.

- Kvinderne med Yrsa Høgstedt og Harriet Larsen i spidsen afholdt ialt 86 møder gennem de 20 måneder, arbejdet stod på. Forsendelserne omfattede således tøj, f.eks. stortrøjer, træskostøvler, men først og fremmest fødevarer.

Fra socialministeriets side blev frem-

skaffet meget betydelige beløb til denne hjælp, ligesom der udfoldedes et væsentligt initiativ for at skaffe netop de ting til pakkerne, der var allermest brug for, og det kunne jo nok give problemer, da den hjemlige rationering efterhånden var meget stram.

Samarbejdet med socialministeriet forløb på bedste måde, og da danskere efterhånden deporteredes til mange andre lejre og tugthuse, kunne man med stort held drage nytte af de erfaringer, der var indhøstet i samarbejdet med Stutthof-komiteen.

Lis Møller stillede også spørgsmål om, hvordan det var gået efter befrielsen med henblik på det ægteskabelige, og samtalerne blev her gennemgående ret korte eller pinlige, da det i flere tilfælde ikke var gået så godt. Man kan så spørge, om Lis Møller ikke skulle have undgået disse spørgsmål, men dertil må nok svares, at det var rigtigt at bringe også dette afsnit, da det jo er en del af sandheden.

Den nævnte udsendelse var i sort/hvid, da det var en genudsendelse fra 1966.

Jyllandspostens TV-anmelder fandt, at udsendelsen var selvskreven til at indgå i skole-TV's regi.

VOR VEJ TIL 5. MAJ

I foredragsrækken »Vor vej til 5. maj« var det torsdag den 30. oktober Niels A. Eigenbroth, som kom med sit indlæg.

Det blev til en virkelig udbytterig aften for de ca. 30 mennesker, som var mødt op, synd at der ikke var flere. Især vor egen sammenslutning var meget dårligt repræsenteret.

Eigenbroth skal have ros for sin måde at fortælle på, uanset om talen gjaldt de alvorlige ting fra dengang eller de mange muntre indslag. Han indledte med at fortælle, at der allerede i 1908 var udgivet en bog af Karl Larsen, den handlede om, hvordan man kunne indtage København ved nattetide, idet vagterne ved Kastellet stod inden for portene uden skarpladte geværer.

- Faldskærmsoldaterne, som indtog lufthavnen i Aalborg, var de første luftbårne i aktion under 2. verdenskrig. Den første dag blev der fløjet 170.000 l

Vi skaffer penge til huse.

Tænker De på tilbygning,
ombygning eller nybygning, så kontakt

Kreditforeningen Danmark

København:

Jarmers Plads 2,
1590 København V.
Tlf. (01) 12 53 00

Århus:

Åboulevarden 69,
8100 Århus C.
Tlf. (06) 12 53 00

Herning:

Viborgvej 1,
7400 Herning.

Tlf. (07) 12 53 00

Aalborg:

Algade 58,
9100 Aalborg.

Tlf. (08) 12 53 00

Odense:

Jernbanegade 16,
5100 Odense C.

Tlf. (09) 12 53 00

benzin til Aalborg, så alle maskiner måtte lande her for at tanke på deres videre fart til Norge.

Herefter berettes om Churchills ordre til at sætte Europa i flammer, men det gav ikke i første omgang noget større udslag her i landet, for bortset fra en svag start med illegale blade, forløb alt nogenlunde roligt, indtil Churchillgruppens oprettelse, idet disse unge mennesker vel nok var den spæde start til det, man kaldte norske tilstande, selv om der skulle gå lang tid, inden vi havde dem.

I 1942 kom den første faldskærmsmand, Rotbøll, og forbindelsen med England blev oprettet, men da han blev dræbt af det danske politi ved en beklagelig fejltagelse, blev modstandsbevægelsen på ny lammet, indtil de første nedkastninger skete i 1943.

Disse nedkastninger, som bl.a. førte til drabet på Niels Erik Vangsted i Rold Skov, var igen årsag til uroen i Aalborg. Den uro, som Vangsteds begravelse foranledigede, krævede den første dag 1 dræbt og 22 sårede og næste dag 4 dræbte og 26 sårede.

Nu først satte sabotagen ind for alvor, og vi nærmede os de norske tilstande. Der omtaltes også jødedeportationerne. Her var vi i Danmark i den heldige situation, at ud af landets 8000 jøder, kom de 7500 til Sverige.

• Eigenbroth fortsatte med at berette, at selv om meget af, hvad han fortalte, var dybt alvorligt dengang, blev det alt i alt ganske muntert. På et tidspunkt, da han havde fået ordre til at forsvinde fra byen, havde han endnu en hel del at ordne i Aalborg, men havde som følge deraf ikke megen lyst til at blive genkendt, når han gik på gaden.

Søster Ragna foreslog, at han kunne låne en diakonissedragt, og dette gjorde han, blev fotograferet og fik nyt legitimationskort, og han var meget stolt, da han på gaden mødte noget familie uden at blive genkendt. Alt gik godt, så godt - at han et øjeblik efter gik på et offentligt herretoilet, og det var jo ikke så godt.

Eigenbroth, som den 5. maj sad i Kg. Hansgades arrest her i byen, sluttede med at fortælle om sin uhyggelige tur på flugt sammen med Gestapo op gennem Vendsyssel. Gestapofolkene havde sikkert et håb om at komme til Norge. Efter at bilen var kørt i grøften, blev der megen diskussion om, hvad der skulle gøres, og en af tyskerne påtog sig frivil-

ligt at køre ud i Vildmosen og likvidere Eigenbroth og hans 2 kammerater, som var med. Tyskeren havde dog andre tanker, idet han ville have nogen til at lægge et godt ord ind for sig selv, sin kone og 2 børn, som var i Aalborg. I Vildmosen blev de 3 sluppet fri, og udmattede og trætte havnede de i dagens løb i Aalborg med livet i behold.

B.J.

SØSTER RAGNA FORTALTE

Søster Ragna.

Torsdag den 13. nov. løb det 3. foredrag i serien »Vor vej til 5. maj« af stabelen, og vi var en lille flok samlet i Aalborg-hallen spændt ventende på, hvad Søster Ragna havde at fortælle os.

Det blev en munter aften, og de, som ikke selv har oplevet krigsårene, kunne måske få den tro, at hele modstandsarbejdet var foregået som en munter leg.

Nu er Søster Ragna meget beskeden med hensyn til sin egen deltagelse, men de, som kendte hende dengang, vil med glæde skrive under på, at nogen beskedenhed i den retning har hun absolut ingen grund til, og når man tager munterheden væk fra, hvad hun fortalte, så vil selv de, der ikke har oplevet krigsårene, forstå dette.

• For Søster Ragna begyndte det hele med, at en mand kom og spurgte, om hun kunne hjælpe med nogle breve, som ikke havde det så godt, der hvor de var. Det ville hun gerne, men det viste sig at være meget store mængder, da brevene var kommet i hendes lejlighed. Eftersom der var frankerete kuverter med, mente hun, at det vel også var meningen, at de skulle sendes, så Søster Ragna og en veninde gik i gang med at pakke, hvorefter man i kufferter transporterede dem rundt til forskellige postadresser.

I et tilfælde havde hun en del besvær med kuffert og breve ved postkassen, men til alt held kom der en tysk soldat forbi, og han hjalp velvilligt med alle de illegale forsendelser.

Så gik det ret hurtigt, idet Drachman (Aalborg Stiftstidende) kom og spurgte, om hun kunne skaffe nogle værelser. Søster Ragna svarede, at hvis det endda havde været til modstandsfolk, så var der en mulighed, og det var netop, hvad han manglede, og kontakten var i orden, og værelserne blev skaffet. Senere skulle der rationeringsmærker til, men også det kunne klares, eftersom hun var godt kendt på alle offentlige kontorer, og dermed var kontakten til Toldstrups hovedkontor etableret.

Her fik Søster Ragna en god ven i »Bent« - for nylig afdøde Frits Vang - han blev rost, som en herlig type der aldrig var i ro, bortset fra når han sov, men så skulle der også koldt vand til for at vække ham igen.

Der var naturligvis mange andre gode venner, dog var de ikke mere »venner«, end at de kort efter bad hende flytte ud af sin lejlighed, for »Mikkel« (en radiosender) ville gerne flytte ind, der gik dog ikke lang tid, før pejlevogten kom for tæt på »Mikkel«, og den flyttedes ud på Østerbro, men her blev den opdaget kort efter. Radiomanden »Berg« slap væk i sidste øjeblik, men hans hjælper »Carl« blev dræbt af Gestapo.

Om Eigenbroth, som en overgang var iklædt diakonisseuniform, fik vi også at vide, at han var ganske uegnet til denne gerning, og han blev fyret for altid. En søster - selv under navnet Margrethe - kan ikke tillade sig at stå og klappe folk på skulderen, mens man taler med dem på gaden, og slet ikke at gå på herretoilet.

Mange andre episoder blev omtalt, som da Søster Ragna skulle til afskedsprædiken i Diakonissestiftelsen i København. Dr. Kock skulle gå af, og her ville hun være med. Kongen og dronnin-

JOHAN FØGE JENSEN A/S

2, SKELBÆKGADE - DK-1717 KØBENHAVN V

**Shalom -
velkommen til
JERUSALEM**

KIBBUTZ

TEL AVIV EILAT

NATHANYA

Alle oplysninger: Deres
autoriserede rejsebureau eller

**Den Israelske
Stats Turistbureau**

Vesterbrogade 6 D - 1620 Kbh. V

Tlf. (01) 12 96 80 - (01) 11 96 79

gen skulle være til stede, og hun havde af Toldstrup fået til opgave at bringe kongen en hilsen fra modstandsbevægelsen i Nordjylland. Rejsen startede en fredag morgen for at være sikker på at være fremme til søndag eftermiddag. Hun nåede først frem til gudstjenesten, efter at den røde løber var lagt ud. Jernbanesabotage på Fyn havde stoppet den videre fremfærd, ingen færger over Storbælt, og i Nyborg måtte Søster Ragna bruge alle sine overtalelsesevner hos den tyske kommandant for at få lov til at komme med en troppetransport over kl. 12 om natten.

Gudstjenesten blev nået, hilsenen til kongen afleveret, og Søster Ragna fik en hilsen med tilbage til alle modstandsfolk i Nordjylland.

Endnu mange oplevelser blev omtalt, til sidst måtte hun dog smide uniformen, idet en hende ukendt mand under en gudstjeneste i Vor Frue Kirke kom og prikkede hende i ryggen og sagde: »Ty-skerne er lige i hælne på dig.« Så blev det til almindelig påklædning med farvet hår, pudder og læbestift, men det passede ikke rigtig Søster Ragna, så hun flyttede til Randers.

Søster Ragnas tanker gik ofte til dem, som ikke mange tænkte på, nemlig de mødre, koner og kærester, som sad derhjemme og tænkte på en af deres kære, som var ude i aktion - i fængsel eller »under jorden« på ukendte steder.

Efter den underholdende beretning sagde hun: »Ja, i dag er der mange ting, man kan more sig over, men dengang var det ikke altid lige sjovt.«

Efter en kort pause og et par spørgsmål fik vi en ikke mindre spændende beretning om Søster Ragnas ophold i Berlin i årene 1941 til 1943. Her havde hun haft mange dramatiske situationer med tyskerne, for at hjælpe danskere, som af mange forskellige årsager havde taget arbejde i Tyskland, men det var en beretning helt for sig selv.

Vi vil slutte her med at sige Søster Ragna tak for en dejlig aften.

B.J.

Islands Brygge - Theresienstadt

(Fortsat fra sidste nummer)

Vi bringer her afslutningen af Kamma Anderssons beretning:

I august 1944 fik vi det første og eneste rigtige livstegn fra familien i KZ-lejren Theresienstadt, et kort på tysk, dateret april 1944, hvor min veninde takkede for brev og pakke. Det fremgik, at hun tidligere havde skrevet, men brevene nåede aldrig frem.

Jeg kom i jævnlig kontakt med Røde Kors i Amaliegade, hvor vi afleverede pakker med tøj og andre ting, som vi havde skrabt sammen fra familie, bekendte og skolekammerater. Jeg har gemt en af oversigterne over indholdet i en pakke: 1 klædebørste, sysager, 2 sæt snøreband, 1 stang sæbe, 1 æske skocreme, 2 træskeer, sæbespånere, 2 huer, 2 jakker o.s.v. En besynderlig pakke, synes man i dag. Men for det første var

der mangel på mange ting, for det andet kendte vi ikke forholdene i KZ-lejren og tænkte, at om ikke andet kunne noget bruges som bytteobjekter. At det forholdt sig således, gættede vi af teksten i kortet. Der stod bl.a.: »man kann ja Alles gebrauchen«.

Jeg kom også til at stå som afsender af fødevarepakker uden selv at have noget at gøre med dem. Røde Kors manglede adresser på folk, der vil stå som afsendere, og skønt jeg kun var 14 år, kunne de bruge min. Derfor kom der et par kvitteringer fra Theresienstadt, et trykt kort med min venindes underskrift.

Det var alt, hvad vi hørte fra og om dem i halvandet år, indtil den 18. april i 1945, da min bror kom hæsblæsende ind ad døren og råbte: »Jeg har set Klara og hendes bror i en hvid bus inde i byen.« Vi troede, han var gal. Der var jo

DANSK RØDE KORS
Amaliegade 18
København K.

Det meddeles Dem herved, at Dansk Røde Kors fra Fru Bettli Ruben, Theresienstadt her modtaget Meddelelse om, at den af Dem den 14/8 1944 hertil indleverede Pakke X.Nr. 518 rigtigt er ankommet.

Adressatens skriftlige Kvittering for Modtagelsen foreligger.

krig endnu, og landet var stadig besat. Jeg for ind i Amaliegade, og der blev jeg mødt af Røde Kors-folkene, der med tårer i øjnene og udbredte arme mødte mig med ordene: »Vi har en vidunderlig nyhed til dig. Din veninde er i sikkerhed i Sverige.«

Dagen efter fik jeg et kort fra hende, afsendt fra Odense, hvor De hvide Busser havde gjort et ophold. Det var svenske Røde Kors-busser.

Halvandet års ophold i KZ-lejren Theresienstadt var slut. Nogle uger senere kom den 4. maj og befrielsen, og snart vendte familien hjem. Det var et bevæget gensyn. Først da fik vi at vide, at faderen døde dernede.

Hvad danske jøder måtte igennem i de halvandet år, er der skrevet bøger om. Hvad den tid har kostet dem af senere angstanfald, øget sygdom og for tidlig død, ved kun de selv. Det er et regnskab, der aldrig kan gøres op.

For mig, der kun strejfedes af begivenhederne, blev verden aldrig mere den

samme. Hvordan kunne det ske: at almindelige mennesker, dine og mine naboer, dine og mine kammerater, børn, som vi daglig legede med, blev »taget«, fanget og sendt af sted som kreaturer. Uden grund, uden skyld, ude af stand til at argumentere og forsvare sig mod noget, det var så afsindigt, så grænseløst forfærdeligt, at det ikke var til at fatte.

Folkemord på 6 millioner mennesker. Mens verden bare ser til og lod det ske. Vist var der mange danske, der ikke bare så til, mange, der hjalp og satte livet på spil for at hjælpe jødiske medborgere i sikkerhed. Vist er Danmark blevet prist for dette.

Men alligevel: Hvordan kunne det ske? Hvordan kunne det komme så vidt, at en 14-årig pige måtte efterlade sit budskab på en køkkentrappe: »Vi er taget af det tyske politi. Sig besked til skolen.«

Kendsgerningerne er, at det skete.

For kun 35 år siden. Her.

Kamma Andersson

Landsledelsen og provinsen ikke for godt.

Jens Gleerup fandt kritikken af formanden og socialsekretæren malplaceret. Bestyrelsesmedlemmerne havde fået et brev med Rasmus' udtalelser i en telefonsamtale med Kai Wadsbach, som denne havde optaget på bånd. Forkert at lave den slags muldvarpearbejde.

Kai Wadsbach: - Da jeg gik ud af bestyrelsen for 3 år siden, troede jeg, jeg skulle få fred og ro. Jeg har fort op til 80 sager for kammerater, der henvendte sig til mig.

Oskar Verner: - Vi har gennem 3 år forsøgt at skabe et gode samarbejde, men jeg finder det umuligt med Rasmus og Carl.

Tror godt, at Rasmus arbejder, men ikke godt nok i samarbejdet med provinsen. Vi samarbejdede under krigen, og det må vi også gøre nu.

Gleerup kritiserede Oskar og Kai W. for, at de aldrig viste sig på Københavns afdelingens kontor.

Flere medlemmer kritiserede telefonaflytningen, som man fandt utilbørlig.

Kai Wadsbach oplyste, at han altid tog båndoptagelser, når folk ringede om deres sager.

Rasmus: - Min beretning er realiteter. Der er ikke pyntet på noget. I Københavns afdelingen arbejder vi kollektivt, og vi er en upolitisk, en tværpolitisk forening. Forstår ikke det med den båndoptagelse.

Afstamning om beretningen: 98 stemmer for, 4 imod.

FORENINGERNE

ERHVERVSHÆMMEDE

KØBENHAVN

Generalforsamling 27. okt. 1980

Formanden, Rasmus Bonde-Larsen bød velkommen til 125 fremmødte kammerater og oplyste, at afdelingen siden sidste generalforsamling havde mistet 14 medlemmer, der var afgået ved døden, bl.a. vor næstformand, Vilh. Læssø Christensen, og forsamlingen ærede deres minde ved et minuts stilhed. Efter valg af Villy Lauridsen til dirigent og vedtagelse af den udsendte dagsorden gik man over til

formandens beretning

Der er grund til at nævne afdelingens sociale arbejde, hvor man gør alt for at hjælpe alle tidligere modstandsfolk uanset politisk tilhørsforhold. Havde haft 32 helt nyrejste sager, og når vi spurgte, hvorfor de først kom til os nu, var svaret som regel: »Vi har ønsket at klare os selv.« Der er genrejst 35 sager. Situationen er den, at når vi for 3-4-5 år siden bedømte en sag til 50-65 pct., så forbavses vi ikke, hvis en sådan sag i dag efter 6-7 måneders behandling kommer hjem med 25-35 pct. Vi mærker daglig, at nedskæringskniven er be-

gyndt at skære hårdt. Også Frihedsfonden er kommet i pengetrang, så man ikke så ofte som før kan sende vore kammerater til special-læger, og de fleste unge læger er ikke rigtig inde i vore problemer.

Vi har rejst 14 enkesager, og de 13 er gået igennem. 9 medicinske sager er rejst og 11 sager om tandproblemer. 5 ankesager er kommet hjem med positivt resultat. Må nævne, at Landsledelsesmødets beslutning om at rejse problemet gennem fagpressen har foranlediget en del henvendelser. Takket være lovudvalgets møde med socialministeren er der truffet en ordning om, at alle de laveste beregningsgrundlag skal revideres i det kommende år.

Vor afdeling har i dag ca. 500 medlemmer, hvoraf 239 bor i Københavns kommune. 475 medlemmer har betalt kontingent for 1980.

De nye lokaler ville blive taget i besiddelse 1. november, og der var så god plads, at vi ville kunne arrangere gode sammenkomster for vore medlemmer.

Vi vil også i fremtiden gøre en indsats for at styrke sammenholdet inden for organisationen og være med i det antifascistiske arbejde, nationalt som internationalt.

Diskussion om beretningen

Erik Lorentzen mente, at der var et dårligt klima i bestyrelsen, som først og fremmest skyldtes Rasmus' og Carl Nommels selvrådighed. Ligeledes var vort samarbejde med

Indkomne forslag

1) Forretningsudv.: Bestyrelsen foreslår flg. ændring til lovene: »Bestyrelsen er beslutningsdygtig, når 2/3 af medlemmerne er fremmødte og øvrige bestemmelser i lovene er overholdt.« Godkendt.

2) Thorvald Hansen foreslog et emblem, f.eks. som mærket i vor platte. Da Oskar Verner oplyste, at man arbejdede med spørgsmålet om et sådant inden for landsledelsen, ville han foreslå, at man ventede til efter næste landsmøde. Th. Hansen trak sit forslag tilbage.

3) Gunnar Hansen: Hævelse af kontingent til 75-100 kr. årlig. Forslag fra forretningsudvalget, at man hævdede det fra 50 til 75 kr. fra 1981. Vedtaget.

4) Rinus Mose Nielsen foreslog, at man valgte Kai Wadsbach som formand. Kai W. ønskede ikke at opstille, og forsamlingen genvalgte Rasmus Bonde-Larsen.

Valg af bestyrelse og suppleanter

4 bestyrelsesmedlemmer var på valg og vil lige til at modtage genvalg. Da Erik Lorentzen nedlagde sit mandat, indtrådte 1. suppleanten, således at bestyrelsen nu består af: formand Rasmus Bonde-Larsen, Carl Nommels, Olaf Jørgensen, Jens Gleerup, Margit Brauer, Ragnhild Andersen, Villy Lauridsen, Erna Watson og Erling Larsen. Suppleanter: Frede Klitgaard, Peter Petersen og Peter Søgaard. Ehgon Nielsen genvalgtes til revisor.

Eventuelt

Rasmus Bonde-Larsen bød Oskar Verner og Kai Wadsbach velkommen til et samarbejde.

Oskar Verner anbefalede, at man på det første bestyrelsesmøde behandlede spørgsmålet om København og provinsen.

Hemming Teisen anbefalede, at man støttede Frit Danmark ved at tegne abonnement.

Rasmus Bonde-Larsen anbefalede, at man købte nogle eksemplarer af pjecen med Kate Flerons tale på Rådhuset den 4. maj.

Ville tage Oskar Verners forslag op.

Mødet hævet kl. 22.10.

AALBORG

GENERALFORSAMLING

Foreningens ordinære generalforsamling afholdtes i centret mandag den 20. oktober. 40 af foreningens 273 medlemmer var mødt. Inden Åbo begyndte sin beretning, udtalte han mindeord om de 9 kammerater, der var afgået ved døden siden sidste generalforsamling.

Med hensyn til Bernadottegården i Hadsund havde vi efter Carlo Vognsens død forventet at få en bestyrelsespost, men dette synes ikke at være tilfældet - endda heller ikke en suppleant.

I forbindelse med omtalen af mindelunden henstillede generalforsamlingen, at det fortsat arbejder videre med sagen, blandt andet ved at rette henvendelse til samtlige partigrupper i byrådet. Man var også indstillet på, at der burde startes en indsamling af midler til kunstnerisk udformning af en mindemur eller lignende.

Det sociale udvalg har udført et stort arbejde i det forløbne år. 92 ansøgninger har været til behandling, hvoraf mange er blevet gennemført med et gunstigt resultat. Der har især været mange sømandssager bl.a. fra danske søfolk, bosat i England. Det sociale udvalg holder kontoret åbent hver dag mellem kl. 10 og 12 for ekspedition og behandling af sager. Formanden rettede i denne forbindelse en tak til Børge og Aase for det store arbejde, de udfører.

Regnskabet godkendtes, det viste en kassebeholdning på ialt kr. 18.885, og heraf er kr. 3.750 modtaget som gaver. En af de største udgiftsposter er papir og porto, der beløber sig til kr. 4.190.

Til bestyrelsen genvalgte A. J. Jørgensen (Åbo), Olaf Redder, Marius Thomsen, Aase Nielsen og Bremer Sørensen. Som revisor genvalgte Chr. Clausen med Richard Lünd som suppleant.

Af debatten om foreningens fremtidsopgaver fremgik det, at vi fortsat arbejdede med mindelundsagen, at »Kontakt« skal gøre mere oplysende bl.a. ved artikler om medlemmernes oplevelser under besættelsen, desuden vil der blive gjort et forsøg på at få kontakt med de medlemmer, der på grund af sygdom eller lignende ikke er i stand til at komme i centret.

Under eventuelt blev det drøftet, om der var mulighed for at flytte generalforsamlingen, så den blev afholdt om eftermiddagen eventuelt en lørdag. Dette forslag blev fremsat af hensyn til de af vore medlemmer, der bor uden for Aalborg og har svært ved at komme frem og tilbage om aftenen. Formanden lovede, at tage forslaget op til velvillig overvejelse.

T.Ø.

KONTORET

Kontoret er åbent daglig (ikke lørdag) fra kl. 10 til 12, samt tirsdag og torsdag eftermiddag fra kl. 14 til 17.

I anledning af jul og nytår vil der være lukket fra tirsdag den 23. dec. til fredag den 2. jan., hvis nogen har et spørgsmål, som haster, kan man ringe til en fra socialudvalget privat.

B.J.

EFTERÅRSFESTEN

Lørdag den 1. november løb der atter en munter fest af stabelen i Lejbjerg Centret. Ca. 85 var samlet over deres medbragte mad, og festudvalget havde sørget for, hvad dertil hører. På festudvalgets vegne bød Olaf Redder velkommen, og efter spisningen holdt Villy Fuglsang en kort tale, hvor han mindedes den svundne tid, ligesom han mente, at vi trods sorger og skuffelser dog havde lov til at feste og glæde os over livet.

Ved efterfølgende kaffebord blev festavisen læst op. Som forfatter havde Aase vist sine evner. Lotteri og auktion foregik herefter under megen festivitas, det var smukke ting, der atter i år var fremstillet af vore damer og herrer.

Foreningen må her være meget taknemlig, idet disse ting indbringer en pæn sum til foreningens videre drift.

Festudvalget har kun fået ros for arrangementet.

LANDSFORENINGEN GESTAPOFANGERNE

JULEAFTEN I RYVANGEN

Landsforeningen Gestapofangerne arrangerer som de foregående år julehøjtideligheden i Mindelunden i Ryvangen. Højtideligheden har i år følgende program:

Der indledes kl. 16 med at frivillige fra hjemmeværn og lottekorps indtager plads med fakler ved gravene og mindemuren, hvorefter der tændes lys på gravene og spejdere lægger blomster. Så byder landsforeningens næstformand Axel Lauritzen velkommen og Studentersangerne synger »Alle træer står så stille«. Derefter taler Neuengammeforeningens formand Holger Grome, hvorefter en spejderpige læser »Fadervor« og Studentersangerne slutter med »Guds fred med vore døde«.

Højtideligheden begynder som nævnt præcis kl. 16 og varer nøjagtig en halv time. For mange i hovedstadsområdet er det en fast tradition at deltage i den smukke højtidelighed, og vi opfordrer også flest muligt til at tage i Mindelunden juleaften.

Belgiske kvindelige KZ-fanger på besøg i Ravensbrück.

Landsmødet valgte ny formand

Landsforeningen Gestapofangernes årlige landsmøde afholdtes den 8. november på Nors Hovedgård i Thy. I selve landsmødet deltog en snes repræsentanter, medens yderligere en snes medlemmer og venner af landsforeningen deltog i det hyggelige samvær, der strakte sig fra fredag til søndag.

På gårdens vegne bød Otto Laugesen velkommen til Nors, og mødet blev åbnet af den fungerende formand Axel Lauritzen, der udtalte mindeord for de i årets løb døde kammerater, idet han særskilt omtalte kassereren for Aalborg afdeling Sv. Jönsson og landsformanden Ove Lembcke, der begge døde i efteråret. Derefter valgtes Børge Jensen til dirigent og Frode Toft til protokolfører.

Beretningen med efterfølgende debat

Næstformanden Axel Lauritzen aflagde beretning og omtalte den situation, der opstod, da Sjællandsafdelingen sidste år forlod landsforeningen, idet den opløste sig og dannede en selvstændig forening på Sjælland. Der har været spredte forsøg på at etablere en ny kontakt, bl.a. et uformelt møde mellem de jyske afdelingsformand og sjællandske repræsentanter. Videre omtaltes landsforeningens aktiviteter, herunder 9. aprilhøjtideligheden på Københavns Rådhus og julehøjtideligheden i Mindelunden i Ryvangen. Til slut opfordredes til, at der søges fundet en løsning på den adskillelse, der er sket. Og det skal være en løsning, alle kan være tjent med. Opfordrede derfor til en saglig og kammeratlig drøftelse af spørgsmålet.

Tonny Johansen, Århus, havde ikke megen tiltro til, at sjællænderne ønskede at vende tilbage, idet de betragtede deres afdeling som opløst, og at de nu havde deres egen forening.

Else Axelsen Drejer, Randers, mente ikke, at man uden videre kunne betragte Sjællandsafdelingen som opløst, da der er en række uafklarede aspekter i sagen.

Thorkel Nielsen, Århus, spurgte, om vi ikke kunne re-etablere Sjællandsafdelingen og konstituere en foreløbig bestyrelse?

Else Axelsen Drejer: - Det kan ikke besluttes i forbindelse med beretningen. Og spørgsmålet er ikke aktuelt nu. Vi må foreløbig afvente, hvad de sjællandske medlemmer siger.

Frits Lybek, Aalborg, var ked af situationen. Vi må tænke på fremtiden. Mente i øvrigt, at landsforeningens love ikke er tidssvarende.

Axel Lauritzen: - Vi skal ikke være kolde og hårde eller stille krav til sjællænderne. Har jeg tidligere udtrykt mig forkert, er jeg rede til at sige undskyld.

Tonny Johansen: - Vi må fastholde de ideer, der er vor baggrund og udtrykke os klart. Men vi skal selvfølgelig ikke afkræve nogen deres mandater.

Else Axelsen Drejer: - Vi er i vid udstrækning enige, og vi skal ikke her drøfte reetablering af Sjællandsafdelingen.

Efter enkelte korte bemærkninger, der udtrykte enighed med denne kurs, blev beretningen enstemmigt godkendt.

Regnskab

Kassereren Else Bentzen, Randers, aflagde regnskabet, der var godkendt af revisorerne. Efter en kort drøftelse godkendtes det enstemmigt. Det godkendtes samtidig, at landsforeningen fremtidig betaler Otto Laugesens udgifter i forbindelse med hans sociale virksomhed for foreningen. Og efter yderligere en kort debat vedtoges det at forhøje afdelingernes kontingent til landsforeningen med 5 kr. pr. medlem og at forhøje direkte tilsluttede medlemmers kontingent tilsvarende.

Forslag

Dirigenten oplæste et af Else Axelsen Drejer stillet forslag, der var tiltrådt af bestyrelsen for Randers afdeling. Heri foresloges inden 1. december nedsat et lovudvalg med én repræsentant for hver afdeling. Udvalget skal på næste ordinære landsmøde fremlægge sine forslag. Udvalget skal revidere de nugældende love. Udvalget skulle med hensyn til foreningens struktur iagttage følgende:

Der skal tilsikres lokalafdelingerne selvstændig handlefrihed. Den daglige ledelse skal bestå af en landsformand, der vælges direkte af repræsentantskabet, samt af afdelingernes formænd og to af repræsentantskabet valgte medlemmer. Foreningens højeste myndighed er repræsentantskabet, der består af landsstyrelsen samt repræsentanter for lokalafdelingerne i forhold til det antal medlemmer, der er betalt kontingent for til landsforeningen.

Else Axelsen Drejer motiverede mundtligt forslaget og sagde, at der var brugt for mange kræfter på at diskutere de nugældende love, der ikke er éntydige, men som forholdsvis let kan revideres. Der er behov for en forenkling og for helt klare regler.

Tonny Johansen fandt, at det var et godt og brugbart oplæg.

Lybek anbefalede størst mulige enkelhed.

Tonny Johansen: - Der har været trukket en usynlig grænse ned gennem Store Bælt. Det er ikke kammeratligt. Enig i, at vi må

forenkle, men vi må sikre og bevare et fælles ansigt udadtil.

Else Axelsen Drejer: - Der synes ikke at være større uoverensstemmelser. Vi må bevare en koordinator, d.v.s. et organ udadtil, landsstyrelsen. Derfor må vi også bevare et fælles-organ, repræsentantskabet, også af rent kammeratlige hensyn.

Axel Lauritzen takkede Else Axelsen Drejer for oplægget. Der må ikke blive tale om magtkamp. Fandt i øvrigt, at forslaget trak linier op, der formentlig i givet fald ville kunne godkendes også af sjællænderne.

Lybek: Der bør være mulighed for at optage passive medlemmer, f.eks. ægtefæller og lokale kammerater fra frihedskampen.

Forslaget blev herefter enstemmigt godkendt. Et forslag fra dirigenten om, at man orienterede Sjællandsafdelingen om forslagens indhold blev ligeledes godkendt.

Et af Århus-afdelingen indsendt forslag blev herefter trukket tilbage af Tonny Johansen.

Nyvalg af formand

Axel Lauritzen foreslog Chresten Karstensen, Haderslev, som ny formand. Lybek foreslog Børge Jensen, der imidlertid ikke ønskede at modtage valg. Derefter valgtes Chresten Karstensen med akklamation.

Til landsstyrelsen genvalgtes Tonny Johansen, medens Frode Toft ikke ønskede genvalg. I stedet valgtes Else Axelsen Drejer.

Revisorerne Per Madsen og Wohlert genvalgtes.

Under punktet »Eventuelt« omtalte Poul Thomsen, Aalborg, museet i Frederikshavn, og Thorkel Nielsen nævnte museet i Skanderborg og fandt disse museers opståen vigtig, især når man ser de nynazistiske tendenser her og der.

Tonny Johansen tilbød at Århus-afdeling arrangerer et stævne næste forår. Lybek rådede til, at man undgik, at et eventuelt arrangement kolliderede med andre arrangementer.

Holger Grome, Neuengamme-foreningen, der overværede en del af mødet som gæst, lykønskede med det positive og kammeratlige møde. Var enig i, at et stævne må koordineres med de planer, man eventuelt har i Fangesammenslutningen.

Dette var mødet enig i. Endvidere godkendtes et forslag om at anbefale lar dsstyrelsen at lade næste års landsmøde holde på Nors Hovedgård med mindre en anden mulighed skulle vise sig praktisk.

Chresten Karstensen takkede for valget til formand og appellerede til alle om at bevare kammeratskabet og sammenholdet.

Børge Jensen, der som dirigent havde ledet mødet med hård hånd og mund, men også med godt humør, kunne så afslutte mødet med en tak til deltagerne, fordi det var gået så godt og fredeligt, og for at mødet kunne afvikles indenfor den fastsatte tid.

Kammeratskabsaften med god stemning

Lørdag aften var der festmiddag på Nors Kro, hvor stemningen var høj. Som æresgæster var indbudt Thorkild Dige med fru. De blev hyldet af den nye landsformand, og Dige takkede senere i en humørfyldt svartale. Der blev sunget flittigt (den nye formand er jo en rigtig sangglad sønderjyde), og siden hen også danset til midnat. Derefter var der »natmad« m.m. på Nors Hovedgård, hvor enkelte efter sigende holdt så længe ud, at de sidste pilsnere blev indtaget ved en pyjamas-sammenkomst (efter sigende på et nordjysk værelse).

Søndag den 9. november var der samvær på Nors Hovedgård med fælles frokost, arrangeret af nogle flinke damer fra Nors, Randers, Århus og Haderslev, ja en uel befandt sig så vel, at de blev til aftensmaden også.

Om søndagen holdt den nye landsstyrelse konstituerende møde. Axel Lauritzen genvalgtes til næstformand og Else Bentzen til kasserer. Frits Lybek ønskede ikke genvalg som sekretær, og i hans sted valgtes Tonny Johansen.

-t

ÅRHUS

Salget af mærkatet er gået ganske godt det første år. Efter at alle fremstillingsomkostninger er betalt, er der nu over 3000 kr. på mærkatkontoen, og salget fortsætter. Vi vil gerne bringe en hilsen og takke alle, der har bidraget til det gode resultat.

Med kammeratlig hilsen

Bestyrelsen for

Landsforeningen Gestapofangerne
Århus

GENERALFORSAMLING

Landsforeningen Gestapofangerne, Århusafdelingen, afholdt generalforsamling den 26. oktober 1980 på Statens Veterinære Serumlaboratorium i Århus. Ca. 30 deltagere var mødt, og formanden indledte med at mindes de medlemmer, der var døde i årets løb: Erik Fauerskov, Søren Thorsen, og desuden landsformand Ove Lerbøkke.

Til ordstyrer valgtes Kresten Carstensen. Tonny Johansen aflagde formandsberetningen, hvoraf det fremgik, hvilke bestræbelser bestyrelsen har udfoldet for at få Landsforeningen helet med genoprettelse af en Sjællandsafdeling. Det sociale arbejde, der udføres af Otto Laugesen til støtte for vanskeligt stillede kammerater, blev omtalt. Tonny sluttede med at opfordre til fortsat at møde op på de faste mindedage og udtalte håbet om god tilslutning til den sammenkomst, der finder sted sidste søndag for jul efter kransenedlægningen. Alle valg var genvalg.

BØGER

OKKUPATIONSÅRENE HVERDAG

Erik Kjersgaard: *Lysene slukkes*. 336 sider, stærkt illustreret. 149,50 kr. Politikens Forlag.

Bogens hensigt er at skildre hverdagen i årene 1940-45, og den gør det i et stort antal sider, stærkt støttet af et væld af billeder, hvoraf størstedelen ikke tidligere har været offentliggjort.

Kjersgaard har hentet sit stof fra aviser, arkiver, museer og bøger. Han har inddraget sig selv som et stykke kilde-materiale. Han var 8, da krigen begyndte, og så alt nedefra fra Køben-

havns villaforstæder. Han tilføjer, at han ikke har bestræbt sig for objektivitet, for den eksisterer ikke, men han har søgt at give et troværdigt billede af et samfund og en hverdag, som krigen gjorde anderledes.

Bogen fortæller således ikke om krigshandlinger, for de er behandlet i den bog, forlaget tidligere har udsendt: Besættelsen 1940-45. Politik, modstand, befrielse.

Vort blads rubrik gennem 1980: »Dagbogen« er blevet læst med stor interesse. Vi fortsætter den derfor i 1981, men med en anden redaktion. Problemerne er naturligvis at begrænse det omfattende stof, men også at gøre sig klart, om det er krigens handlinger, vi skal have med eller det er dagligdagen, og begge områder har jo interesse. Vi har derfor forsøgt at balancere.

Politikens forlag har valgt at udgive en serie. Den foreliggende bog efterfølges derfor af bind II, der udkommer i efteråret 1981. Dens titel bliver: Freden forberedes, og den sælges kun sammen med: Lysene slukkes.

Erik Kjersgaards fremstilling er fascinerende og vedkommende - både for dem, der har oplevet mørklægning, rationering og luftalarm, og for dem, der blot kender til tiden fra historieundervisningen. Den har mange direkte og indirekte paralleller til vort nutidige samfund med energiproblemer, ungdomsarbejdsløshed og reallønsnedgang. Og sidst, men ikke mindst er den provokerende åbenhjertig i sin karakteristik og forklaring af fænomener som al-sang, kongedyrkelse og swingpjatteri.

Også andre kunne have skrevet denne bog, men næppe nogen anden kunne have givet en så levende fremstilling som Erik Kjersgaard.

F-k.

DANFOSS

TEMPERATURSTYRING

Kammeraternes Hjælpefond

*er raske kammeraters hilsen
til de syge*

En sabotørs uddannelse og oplevelser 1940-45

Frits T. Vang: Faldskærmsmand og sabotør. 176 sider. 65 kr. Berlingske Forlag.

Bogen er meget nøgtern. Laver ikke romantik, røvere og soldater ud af alt det, et sådant mandskab trænes hårdt i i månedsvis. Inden de sættes ind på deres opgave: at virke for deres lands befrielse og at tilføje fjenden så megen skade som muligt.

Seks blev opfordret

På et vist tidspunkt lod general Ebbe Gørtz underhånden spørge hos en række yngre kvikke og modige officerer, om det var noget for dem at begynde en illegal tilværelse. Først skulle de til Sverige. Siden på sabotør- og faldskærmskole i England. Og så altså hjem og være instruktører i våbenbrug, tilrettelæggere af fabriks- og jernbanesabotage, stikkerlikvideringer, og hvis en invasion skete i landet - og det altså kom til en sidste afgørende kamp mellem de tyske undertrykkere og de allierede befriere, først og fremmest fra England, men også fra USA og andre lande, ja alt dette skulle sådanne professionelt og hårdt trænedes eksperter være rådgivere og lede og befale, hvor det var nødvendigt.

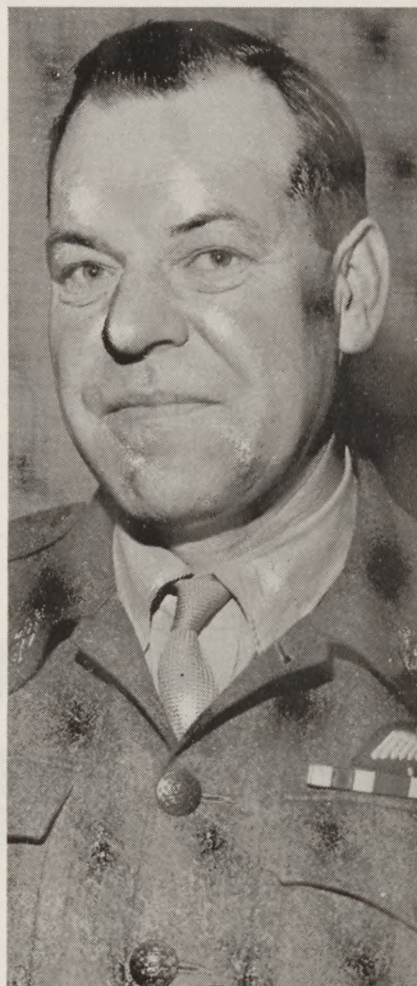
Hård træning

Vang havde efter 9. april 1940 forgæves søgt at komme til Norge for at kæmpe med mod tyskerne der, så længe det stod på. Men snart måtte nordmændene jo indstille den regulære militære kamp. Så var han 1942-43 med i forskelligt illegalt arbejde rundt på Sjælland. Dog efter egen formening småting. 29. august 1943, frem til oktober, var han en tid interneret, som så mange danske officerer.

23. marts 1944 kom han og hans fem unge danske kammerater så af sted fra Bromma flyveplads ved Stockholm. Mod ønskemålet England. Der havde gået månedlang ventetid i Sverige, hvor han virkede som landmand.

Flyveturen til Skotland varede fem timer og var under meget primitive forhold. Man mindes en lignende fremstilling af journalisten, modstandsmanden og sluttelig dronningens chef, Ebbe Muncks flyvetur til Skotland.

Nu var disse seks unge så i England. For under SOEs kyndige træning i løbet af nogle måneder at blive drevne faldskærmsagenter. På linje med frivillige fra så mange andre af de lande, Hitler havde besat. Chef for den danske afdeling i London af SOE var commander R. C. Hollingworth, nu død for nogle år siden. En dygtig, lille venlig mand, denne »Holly«, som efter krigen adskillige gange besøgte Danmark og gamle venner her.

Faldskærmsmanden Frits T. Vang.

Frits Vang fortæller udførligt om uddannelse af mange slags: som faldskærmspringere, som radiotelegrafister, som skytter, som folk der kunne stjæle, bryde ind, bluffe sig fra alting, bevare roen og helst nidstirre fjenden ganske koldt, hvis et hurtigt pistolskud ikke var løsningen.

Engang blev gutterne anbragt en uge som illegale i en lille by Stockport - og skulle klare alt. F.eks. at frigøre sig af evt. skygning og selv opretholde livet i enhver henseende. Senere var der to endnu hårdere uger som illegale i en anden del af landet, en forstad til Manchester, Salford. Sikkerhed og snarrådighed blev indprentet tidligt og silde.

F.eks. vidste tyske agenter en del om, hvordan SOE rundt i England i stilhed uddannede faldskærmsfolk til de besatte lande. Kunne man tage et foto af en sådan vordende sabotør, og vidste man, på hvilken skole, slot o.l. han i øjeblikket var, så vidste man også, at han var på sidste eller næstsidste måned af sin uddannelse, inden han snart skulle sendes tilbage til sit eget land.

Boede hos en stikker

Han lejer hos en midaldrende enke med to sønner ved fronten et værelse, gemmer sin kode (som han havde i et lille silkelommetørklæde) i hendes bibel, får også gemt sprængstof og radiosender af vejen. Den jernbanesabotage, han og en kammerat skal bedrive, lykkes. Men næste morgen anholdes han og kammeraten, der selvfølgelig bor et andet sted. Faktisk er anholdelsen, som varer en uges tid og også er yderst realistisk, en sikkerheds- og sløringsmanøvre fra korpsets side.

Så en dag er det alvor. Han og en ven landsættes i Vestjylland ved Feldborg plantage. Læge Ejnar Ammundsen og nogle kammerater er ude for at tage mod Vang og kompagnon. Ja, ingen kender naturligvis hinanden. Og da Ammundsen siger et forkert kodeord, er Vang automatisk ved at skyde A. Bogen har mange sådanne spændende oplevelser.

General Vagn Bennike hører man ikke meget om, skønt Vang strengt taget sorterer under denne. Derimod er Vang meget glad for sin ny chef, Toldstrup. Og allerede i London er han stødt på en højtstående SOE-officer, den danske godsejer Flemming Juncker fra Havndal ved Randers.

Engang er Vang dukket ned hos en stikkerfamilie i Århus, der dog mærke-

ligt nok ikke angiver ham til Gestapo, som husfaderen i dette hjem ellers har gjort med så mange andre danske modstandsfolk. Først nogen tid efter bliver Vang klar over, at denne mand var en gemen stikker.

Helvedesmaskinen i kufferten?

En anden gang, omkring den tid, da netop flere tog er blevet schalburgeret af tyskerne og de danske stikkerkorps omkring Doense og Hobro, er han på vej på en af sine mange pludseligt bestemte togtrejser, her mellem Aalborg og Århus. Alle i kupeen bliver mærkelige, fordi et par tyske Gestapo-folk er med. Og fordi man oppe fra en kuffert hører noget tikke. Vang må indrømme, det er hans kuffert og tage den ned. Det er hans vækkeur, man har hørt. Ingen helvedesmaskine. Alle, heldigvis især tyskerne, slapper af.

En tredje gang er Vang og et par kammerater hver for sig på vej til et vigtigt møde i København. Men Gestapo er på sporet og er ved færgeløjet i Nyborg ved at få fingre i Vang. I sidste øjeblik undslipper han og de andre, fordi man er blevet advaret af en sjette sans, må man vel kalde det. De sniger sig væk mellem nogle togstammer og over nogle marker.

Man hører om fjernelse af folkeregistre for næsen af Gestapo. Og mens Aalborg Byråd sidder og forhandler, hvordan man stadig kan trække sagen om kartotekernes udlevering til tyskerne, i langdrag.

Borking fra Grindsted

En af dem, der var på træningsskole i England som Vangs ven og kollega, var Poul Borking, dengang 32 år, læreruddannet og officer. Han blev siden en meget vellidt leder af Grindsted private Kost- og Realskole, men døde alt for tidligt i 1966. I Grindsted. Blandt de mange, som Vang nævner undervejs, er også den kendte modstandsmand fra Århus, siden radiomand og forfatter Hans Vangkilde, som tog sit liv for et års tid siden, slidt op velsagtens af tiden dengang, hvor han både var i Sverige en tid, prøvede at sidde fanget hos Gestapo, men slap ud igen osv.

En oberstløjtnant Walther Lonsdale har vist også hen på krigen opereret på Vejle-egnen. Hos hans forældre, et lægepar i Klejtrup ved Hobro, var Vang en overgang ved at planlægge et jysk

hovedkvarter, hvis Danmark skulle være kommet i kamp.

Man kunne blive ved at citere. Blive ved at mindes begivenheder og personer fra de tider. Dette får være nok. Det er en god bog, et smukt minde, Vang har sat over sig selv og den tid.

Johs. Rasmussen

MINDEORD

PAUL HOLT

Rektor Paul Holt, Århus, fyldte 80 den 4. maj. Han døde den 16. november og blev begravet fra Hasle kirke i Århus den 20. november.

Han var medlem af bestyrelsen for Kammeraternes Hjælpefond gennem mange, mange år, og så længe helbredet tillod det, deltog han i møderne og i forhandlingerne, ligesom han jævnligt skrev i vort blad. Hans boganmeldelser var altid væsentlige.

Hans flittige virke samlede sig om 4 områder, som han alle gik helt ind for:

1. Årene som lektor ved Øster Søgades Gymnasium i København.

2. Årene som rektor ved Århus Seminarium.

3. Et forfatterskab, der omfatter flere lærebøger for gymnasiet.

4. Et politisk arbejde, der bragte ham i Folketinget.

Han var under okkupationen arresteret flere gange. Først i august-oktober 1943, siden i juni 1944. Han sad i Vestre Fængsels tyske afdeling, i Frøslev og i Neuengamme-Versen. Han kom hjem over Sverige i maj 1945.

Til begravelsen var der en fyldt kirke. Karakteristisk var, at alle kom i god tid, og at der var en enestående god salmesang.

Ved båren talte sønnen, Knud Holt, der er sognepræst i Brovst. Han gik ud fra ordene i Johannes 1. brev, kap. 4 vers 10: Deri består kærligheden: ikke at vi har elsket Gud, men i at han elskede os og sendte sin søn til soning for vore synder.

Det var nemlig de ord, Paul Holts far, sognepræsten i København, havde givet sin søn med ud i livet ved konfirmationen, og sønnen fortsatte: Far følte sig forpligtet overfor Gud og overfor vort folk. Hans virke var mulig på grund af mors totale indsats. Havde de taget en beslutning, var de enige om, at den skulle føres ud i livet. Fars virke var mangfoldigt, og han blev tilbedt af dem, der holdt af ham.

En anden af sønnerne, adjunkt, cand.mag. Hans Michæl Holt, ledede det efterfølgende samvær i Sognegården. Han sagde bl.a.: Der var ingen uro omkring far. Han blev båret af en levende tro på Jesus Kristus, og i denne tro døde han.

Mange havde ordet, bl.a. seminarielektor Lykke Andersen, der var Paul Holts nærmeste medarbejder på Århus Seminarium. Biskop Johs. W. Jacobsen: Paul Holt havde evnen til at forenkle uden at forvanske. Kirkebyggeren, arkitekt Johs. Exner fortalte om samværet med Paul Holt i Frøslev. Grosserer Egil Barfod, København: Med Paul Holt er den sidste af de egentlige ledere i Dansk Samling gået bort. Johannes Fosmark: Fra Kammeraternes Hjælpefond bringer vi en inderlig tak til Paul Holt for hans virke og for hans holdning.

Til højtideligheden i kirken var der et væld af kranse, hvoraf mange var holdt i rødt og hvidt. Mange var signerede. Desuden var der et meget stort antal buketter.

ADRESSE- LISTE

SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 Kbh. N. (01) 35 50 12.
Næstform.: Erik Beermann, Toldbodgade 61, 1253 Kbh. K. (01) 14 04 31.
Skr.: P. Nielsen, Bjernedevej 40a, 2700 Brønshøj. (01) 74 26 35.
Kass.: Bernt Johannesson, Kongshvilevej 20, 2800 Lyngby, giro 5 11 79 17.
Bestyrelse: H. Davidsen, Frode Toft, Arnold Jensen, Hans Andersen, Axel Lauritzen, Lilian Olsen, Max Gritzman, Jørgen Lind, Solveig Skjøtt og Richard Andersen.

BUCHENWALD-KLUBBEN

Fmd.: Hans Andersen, Slossevej 19, 4894 Øster Ulslev (03) 86 55 59.
Kass.: Johs. Damsgård, Herninggade 1, 2100 København Ø. (01) 42 55 72.
Odense: Carl Aage Hansen, Kærmindevej 25, 5000 Odense. (09) 12 71 99.
Århus: Håkon Thomsen, Søndervangen 20, 8260 Viby J. (06) 14 53 95.
Aalborg: G. Hansen, Østre Allé 47, 9000 Aalborg. (08) 12 73 63.

DACHAU-KLUBBEN

Fmd.: Erik Beermann, Toldbodgade 61, 1253 København K. (01) 14 04 31.
Kass.: Agner Vennike, Præstelængen 19, København NV. (01) 10 72 60. Giro 58 718.
Socialsekretær: Otto Laugesen, Dragstrupvej 118, Ml. Jølby, 7950 Erslev Mors. (07) 74 16 64.

LANDSFORENINGEN ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 Kbh. N (01) 35 50 12.
Kass.: Anna Strunge, Musvågevej 20, 8210 Århus V. (06) 16 98 12.
Kbhv. afd.: Kontor: Nygårdsvej 52, 2100 København Ø (01) 20 44 68.
Fmd.: R. Bonde Larsen, Marievej 7, 2740 Skovlunde. (02) 94 99 04.

Kass.: Villy Lauridsen, Rørsangervej 66, 2400 København NV (01) 10 03 09.
Socialsekretær: Carl Nommels, Kostenborgvej 23, 2650 Hvidovre (01) 75 00 67.

Esbjerg afd. Fmd.: Viggo Hansen, Palnatores Alle 19, 6700 Esbjerg. (05) 14 27 58.
Kontor: Centret, Skolegade 53, 6700 Esbjerg. Åbent hver onsdag kl. 14-17.

Fredericia afd. Fmd.: Oskar Larsen, Indre Ringvej 199,2, 7000 Fredericia, tlf. (05) 92 58 33. Kontor Kongensgade 31 A, tlf. 93 29 73, åbent hver onsdag kl. 14-16.

Odense afd.: Øster Stationsvej 21, 5000 Odense C.

Fmd.: Richard Andersen, Giersingvænget 24, 5220 Odense SØ. (09) 15 98 27.
Kontoret er åbent hver onsdag fra kl. 10-12, men ikke om eftermiddagen. Tlf. 13 88 45.
Herudover træffes kontorets leder på tlf. 16 31 93.

Sydfyns afd.: Louis Artell, Kirkevej 6, 5892 Gudbjerg. (09) 25 18 29.
Oskar Hansen, Vogmandsvej 25, 5800 Nyborg. (09) 31 09 23.

Sjælland afd.: Ove Laursen, Dyssekilde, Ganløse, 2760 Måløv. (03) 18 30 46.

Aalborg afd.: A.J. Jørgensen (Åbo), Lemvigvej 67, 9220 Aalborg Ø. (08) 15 70 82.
Centrets adresse: Østerbro 38, 9000 Aalborg (08) 12 16 19. Åbent tirsdage 10-12, torsdage 10-12 og 14-17.

Århus afd.: Alfr. Bertelsen, Fuglebakkevej 130, 8210 Århus V. (06) 16 63 18.
Centrets adresse: Skovvangsvej 220, 8200 Århus N. (06) 16 63 18. Åbent mandag-fredag kl. 9-12 (sociale sager). Kammeratligt samvær tirsdag og torsdag kl. 14-17.

LANDSFORENINGEN GESTAPOFANGERNE

Fmd.: Gartner Kresten Carstensen, Stadionvej 20, Øsby, 6100 Haderslev. (04) 58 41 65.
Kass.: Else Bentzen, Nørre Boulevard 62, 8900 Randers, tlf. (06) 42 67 22.
Århus afd.: Tonny Johansen, Hangøvej 2, 8200 Århus N. (06) 10 15 19.
Kass.: Th. Nielsen, Jens Baggesensvej 66, 8210 Århus V. (06) 16 50 80.
Randers afd.: Else Axelsen Drejer, Kristrupvej 21a, 8900 Randers. (06) 42 17 70.
Kass.: Jenny Fuks, Herman Stillingsvej 68, 8900 Randers. (06) 42 17 70.
Region I: Frits A. Lybek, Ahornvej 5, 9575 Terndrup. (08) 33 57 58.

FORENINGEN AF

GESTAPOFANGER PÅ SJÆLLAND:

Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værlose. (02) 48 56 74.
Kass.: Helge Brinch, CF-stationen, 3310 Ølsted. (03) 34 91 43.

HANNOVER-STÖCKEN

Fmd.: Arnold Jensen, Velhustedvej 5, 6933 Kibæk. (07) 19 14 92.
Kass.: Axel G. Nielsen, Spangevej 36, 8700 Horsens. (05) 62 24 50.

HORSERØD

Fmd.: Heinrich Davidsen, Kastrupvej 90, 2300 København S. (01) 55 34 99.

NEUENGAMME-FORENINGEN

Fmd.: Holger Grome, Tårnby Torv 24, 2770 Kastrup. (01) 50 33 86.
Kass.: Ib Lærche, Immerkær 25, 2.tv., 2650 Hvidovre. (01) 75 58 03.

RAVENSBRÜCK-GRUPPEN

SACHSENHAUSEN-FORENINGEN

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 København N. (01) 35 50 12.
Kass.: Janke Jung-Jensen, Skalbjergervej 32, 5230 Odense M. (09) 13 38 03.
Odense: Evald Lægteskov, Åsumvej 128, 5240 Odense NØ. (09) 10 24 15.

STUTTHOF-FORENINGEN

Fmd.: Helge Kierulff, Kidhøj 10, 2880 Bagsværd. (02) 98 11 77.
Kass.: Ingeman Berthelsen, Landlystvej 72, 2650 Hvidovre (01) 75 97 13.

THERESIENSTADT-FORENINGEN

Fmd.: Max Gritzman, N. Søgade 49, 1370 Kbh. K.
Kass.: Birgit Fischermann, C. J. Frandsensvej 15, 2400 Kbh. NV.

FERIEMULIGHEDER:

Anholt: Ejers af De Erhvervshæmmede. 12 senge. Adresse: 4. Maj-huset, 8592 Anholt by. Henvendelse til: Alfred Bertelsen, Fuglebakkevej 130, 8210 Århus V. (06) 16 63 18.

Kegnæs: Ejers af Kammeraternes Hjælpefond. Se øverst bladets side 2.

»Nors Hovedgård«: Selvejende institution. 12 senge. Adresse: Hindingsvej 38, Nors, 7700 Thisted. Henvendelse: Alex Binnebal, (07) 98 11 95 eller Otto Laugesen, (07) 74 16 64.

Smidstruphytten: Ejers af Gestapofangerne på Sjælland. 4 senge. Henvendelse til: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værlose (02) 48 56 74.